

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS**

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL VAIKO GARANTIJŲ SISTEMOS ĮGYVENDINIMO
2023–2030 METAIS LIETUVOJE VEIKSMŲ PLANO PATVIRTINIMO**

Nr.
Vilnius

Siekdami įgyvendinti 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendaciją (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema:

1. T v i r t i n a m e Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo 2023–2030 metais Lietuvoje veiksmų planą (pridedama).

2. R e k o m e n d u o j a m e savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo 2023–2030 metais Lietuvoje veiksmų planą.

Socialinės apsaugos ir darbo ministrė

Monika Navickienė

Sveikatos apsaugos ministras

Arūnas Dulkys

Teisingumo ministrė, laikinai einanti švietimo, mokslo
ir sporto ministro pareigas

Ewelina Dobrowolska

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro
2023 m. d. įsakymu Nr.

VAIKO GARANTIJŲ SISTEMOS ĮGYVENDINIMO 2023–2030 METAIS LIETUVOJE VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS ĮVADAS

1. Vaikų skurdas veikia ne tik vaikų gerovę dabartyje, bet ir sukuria ilgalaikes pasekmes jų gyvenimui, kurios turi neigiamą poveikį ir bendrai visuomenės gerovei. Vaikystė yra ypatingas gyvenimo periodas, kai mažas žmogus yra itin pažeidžiamas ir priklausomas nuo suaugusiųjų – dėl šių savo išskirtinių poreikių, vaikai yra viena iš stipriausiai skurdo veikiama visuomenės grupių. Skurdas veikia visas vaiko gyvenimo sritis, ir toks poveikis sukuria neigiamas pasekmes ne tik vaiko materialinei gerovei ir galimybei tenkinti visus poreikius, tačiau taip pat ilgalaikes pasekmes vaiko sveikatai, akademiniam pasiekimams, o ilgalaikėje perspektyvoje – ir tolimesnio išsilavinimo siekimo, įsidarbinimo galimybėms, socialinei integracijai į visuomenę, ateities perspektyvoms, kas, savo ruožtu, dažnai grąžina vaiką ir jo šeimos narius į skurdą ir atskirtį. Tokiu būdu formuojasi uždaras ratas, kai skurdas tampa iš kartos į kartą perduodama problema. Stebint vaikų skurdo tendencijas, galima daryti išvadą, kad kai kurioms vaikų grupėms skurdo rizika yra ypatingai didelė, pvz., vaikams globos sistemoje, vaikams, turintiems negalią, vaikams iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis, vaikams, esantiems migracijoje, migrantų kilmės arba etninių mažumų vaikams, kt. Tai atitinkamai atskleidžia poreikį toliau kovoti su diskriminacijos ir socialinės atskirties reiškiniais, kurie turi reikšmingą poveikį vaikų galimybėms naudotis visomis savo teisėmis, nepriklausomai nuo jokių jų gyvenimo aplinkybių. Skurdas glaudžiai siejasi su socialine atskirtimi ir vaikų teisės į deramą gyvenimo standartą pažeidimu.

2. Šią dieną 1 iš 5 vaikų (jaunesnių nei 18 metų) Europos Sąjungoje (toliau – ES) gyvena namų ūkiuose, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis. 2019 m. beveik 18 milijonų vaikų, t. y., daugiau nei 22 proc. visų vaikų ES, grėsė skurdas ir atskirtis. Europos Komisijos 2021 m. kovo 4 d. Komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų Komitetui Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas (COM/2021/102) vienas iš svarbiausių ES tikslų yra sumažinti žmonių, kuriems gresia skurdas arba atskirtis, skaičių bent 15 mln. iki 2030 m. Mažiausiai 5 mln. iš šių 15 mln. turėtų būti vaikai. Šio tikslo įgyvendinimui yra svarbūs konkretūs visų valstybių narių veiksmai, kuriais prisidedama prie kovos su skurdu ir ypatingai, vaikų skurdu.

3. Atsižvelgiant į skurdo poveikį vaikams ir į tai, kad skurdo problema išlieka vienu didžiausių vaikystės iššūkių ES ir visame pasaulyje, 2021 m. kovo 24 d. Europos Komisija paskelbė pirmąją išsamią Europos Sąjungos vaiko teisių strategiją ir pasiūlė priimti Tarybos rekomendaciją, nustatančią Europos vaiko garantijos sistemą, skatinančią lygias galimybes visiems vaikams, ypatingą dėmesį skiriant labiausiai pažeidžiamoms vaikų grupėms. Europos Sąjungos Taryba 2021 m. birželio 14 d. priėmė rekomendaciją (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema (toliau – rekomendacija). Pagrindinis Vaiko garantijų sistemos siekis – suardyti iš kartos į kartą perduodamo skurdo ir palankių sąlygų neturėjimo grandinę, kad visų vaikų gyvenimas būtų pilnavertis. To siekiama užtikrinant, kad kiekvienas vaikas, nepriklausomai nuo jokių aplinkybių ir sąlygų, turėtų visas galimybes naudotis šiomis pagrindinėmis teisėmis ir su jomis susijusiomis paslaugomis:

3.1. nemokama sveikatos priežiūra;

- 3.2. nemokamu mokslu (apimant ir popamokinę veiklą);
 3.3. nemokamomis ankstyvojo (ikimokyklinio ir priešmokyklinio) ugdymo ir priežiūros paslaugomis;
 3.4. tinkama (sveika) mityba (apimant ir teisę kiekvieną dieną gauti bent vieną nemokamą sveiko maisto porciją mokykloje);
 3.5. turėti tinkamą būstą.

4. Ypatingai svarbu tai, kad Vaiko garantijų sistema pabrėžia, jog sėkmingam skurdo ir socialinės atskirties problemos sprendimui yra svarbios kompleksinės priemonės, t. y., socialinės, švietimo, sveikatos srities paslaugų ir kitų priemonių visumos užtikrinimas visiems vaikams, be jokių apribojimų. Siekiant užtikrinti tinkamą Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimą, kiekviena ES valstybė narė privalo parengti Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo planą, apimantį laikotarpį nuo 2022 iki 2030 metų.

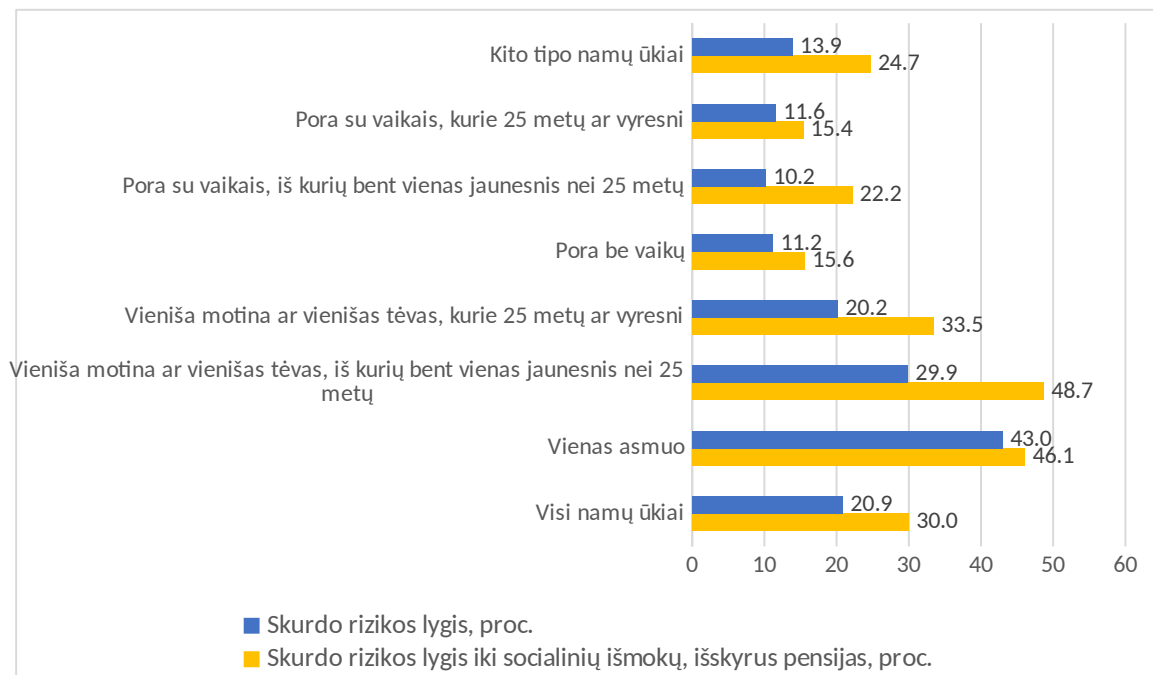
5. Vertinant Lietuvos situaciją, galima pastebėti, kad vaikų skurdas nuo 2005 metų yra mažėjantis ir 2021-2022 m. yra žemiau 18 proc. Remiantis paskutiniais Valstybės duomenų agentūros duomenimis, vaikų iki 18 metų amžiaus skurdo rizikos lygis, palyginti su ankstesniais metais, padidėjo 0,6 proc. punktais ir 2022 metais sudarė 17,8 proc. (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Vaikų ir kitų amžiaus grupių asmenų skurdo rizikos lygis Lietuvoje 2005–2022 metais

		0–17 m.	18–24 m.	25–49 m.	50–64 m.	65 m. ir vyresni
Skurdo rizikos lygis pagal amžiaus grupes, proc.	2022	17,8	15,5	13,5	19,1	39,5
	2021	17,2	20,8	13,1	17,8	35,9
	2020	20	17,3	15,1	17,8	36
	2019	22,7	15,7	16,3	17,2	31,6
	2018	23,9	19,7	15,7	20,7	37,7
	2017	25,7	25,6	16,7	19,3	33,4
	2016	25,6	22,5	16,9	21	27,7
	2015	28,9	21,2	19	19,6	25
	2014	23,5	19,4	17,4	17,1	20,1
	2013	26,9	19,2	19	18,9	19,4
	2012	20,8	20,2	16,9	18,6	18,7
	2011	25,2	24,4	19,7	18,7	9,7
	2010	24,8	23,5	21,6	22,6	9,6
	2009	23,3	18,4	17,3	20,8	23,9
	2008	23,3	19,2	15	21,4	31
	2007	22,1	15,5	14,9	17,2	29,8
	2006	25,1	17,5	17,6	18,3	22
	2005	27,2	20,9	19	17,9	17

6. Skurdo mažėjimui didelės įtakos turėjo piniginės socialinės paramos, teikiamos vaikus auginančioms šeimoms, augimas, kitos priemonės, kurios apėmė tiek piniginę, tiek nepiniginę socialinę paramą (pvz., geresnį paslaugų, reikalingų vaikams ir šeimoms, prieinamumą tam tikrose srityse, kt.).

7. Nepaisant teigiamų pokyčių, vaikų skurdo problemos sprendimas Lietuvoje privalo išlikti dėmesio centre, siekiant šalinti bet kokius iššūkius, ribojančius vaikų galimybes naudotis visomis savo teisėmis ir turėti vienodai stiprias starto gyvenime galimybes. Kai kurios socialinės grupės yra jautresnės socialiniams, ekonominiams iššūkiams bei rizikoms ir turi mažiau išteklių su jomis sėkmingai susidoroti. Statistiniai duomenys rodo, kad skurdo rizikos atžvilgiu Lietuvoje pažeidžiamiausi yra vieniši asmenys, vieniši tėvai, auginantys vaikus, žmonės su negalia, gausios (auginančios tris ir daugiau vaikų) šeimos (pvz., 2020 m. namų ūkiuose su vaikais skurdo rizikos lygis sudarė 17,1 proc.). Oficialios statistikos duomenimis, pagal namų ūkio sudėtį atsidurti skurde dažniausiai rizikavo asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, kuriuos sudarė vienas suaugęs asmuo ir išlaikomi vaikai (45,2 proc.), o pastarųjų namų ūkių dalis – viena didžiausių ES, gausiose šeimose (šeimos, auginančios tris ar daugiau vaikų) skurdo rizikos lygis sudarė 25,6 proc. Panaši situacija išliko ir 2021 m. – kaip galima pastebėti iš žemiau pateikto paveikslo (žr. 1 pav.), pvz., vieniši tėvai, auginantys vaikus, patiria ypatingai aukštą skurdo riziką.

1 pav. Skurdo rizikos lygis iki ir po socialinių išmokų, išskyrus pensijas 2022 m. Lietuvoje, proc. (2021 m. pajamos)

8. Lietuvos kontekste, Vaiko garantijų sistemos tikslai atitinka Lietuvos Respublikos nacionalinius strateginius dokumentus, jų siekius. Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo 2023–2030 metais Lietuvoje veiksmų planas (toliau – Lietuvos Vaiko garantijų sistemos planas) remiasi Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Vyriausybės programa), nuostatomis. Vyriausybės programoje yra numatytos įvairios priemonės, kurios prisideda prie šeimų, auginančių vaikus, ir vaikų skurdo mažinimo, pvz., Vyriausybės programoje numatoma didinti socialinės paramos valdymo efektyvumą, padėti šeimoms sėkmingiau derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus, užtikrinti lygias galimybes visiems, mažinti pajamų nelygybę, skurdą, ekonominę ir socialinę nelygybę, panaikinti didelius skirtumus tarp regionų, sukuriančių prielaidas dideliems sveikatos skirtumams, ir kitos skurdo mažinimo priemonės. Taip pat Lietuvos Vaiko garantijų sistemos planas atitinka kitus strateginius dokumentus, pvz., Šeimos politikos stiprinimo plėtros programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 930 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos politikos stiprinimo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Šeimos politikos stiprinimo plėtros programa), Socialinės sutelkties plėtros programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 931 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinės sutelkties plėtros programos

patvirtinimo“ (toliau – Socialinės sutelkties plėtros programa), Pajamų nelygybės mažinimo plėtros programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 932 „Dėl 2021-2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pajamų nelygybės mažinimo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Pajamų nelygybės mažinimo plėtros programa) ir kitas plėtros programas, kuriose numatytos priemonės mažinti skurdą. Minėtose programose yra numatytos įvairios priemonės – tiek piniginės, tiek nepiniginės – skirtos suteikti visoms šeimoms pagalbą susitvarkyti su kylančiais iššūkiais, rizikomis, krizinėmis situacijomis, padėti sėkmingiau derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, mažinti pajamų nelygybę ir kt. Kokybiškų, laiku teikiamų bei prieinamų įvairių sričių paslaugų pasiūla yra laikoma tokia pačia svarbia priemone skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti kaip ir piniginės priemonės.

9. Svarbu paminėti ir tai, kad Lietuva buvo viena iš ES valstybių narių, dalyvaujančių ES parengiamųjų veiksnių III etape „Vaiko garantijų išbandymas ES valstybėse narėse“, skirtame pasiruošti įgyvendinti Vaiko garantijų sistemą. Įgyvendinant III etapą, Lietuvoje buvo atlikta giluminė politikos analizė, kurios bendras tikslas buvo padėti Lietuvai parengti, įgyvendinti ir vertinti Europos vaiko garantijų sistemos įgyvendinimui skirtą planą. Atliekant giluminę politikos analizę, išnagrinėta politika, paslaugos, biudžetai ir mechanizmai, skirti spręsti kliūtis, trukdančias vaikams naudotis jiems skirtomis paslaugomis, ir nepatenkintų vaikų poreikių klausimus penkiose Vaiko garantijų sistemos teminėse srityse (ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra, švietimas, sveikata, mityba ir būstas). Parengus giluminę analizę ir remiantis jos metu atliktos išsamios literatūros analizės, interviu ir konsultacijų su interesuotomis šalimis duomenimis, buvo suformuluotas Politikos trumpraštis (angl. *policy brief*) „Europos vaiko garantijų veiksnių plano Lietuvoje pagrindai“. Pažymėtina, kad šiam etapui Lietuvoje įgyvendinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. A1-1267 „Dėl darbo grupės, koordinuojančios Vaiko garantijų užtikrinimo Lietuvoje analizės atlikimą ir rekomendacijų parengimą, sudarymo“ buvo sudaryta darbo grupė, kurioje dalyvavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos, savivaldybių atstovai, kurie koordinavo šio etapo veiksmus, t. y., Vaiko garantijų sistemos užtikrinimo Lietuvoje analizės atlikimą ir rekomendacijų parengimą, vertindami ir teikdami ekspertines pastabas analizę atliekantiems bei rekomendacijas rengiantiems ekspertams. Šiuo etapu ypatingą svarbą turėjo ekspertinė pagalba, kurią suteikė Jungtinių Tautų vaikų fondo (UNICEF) Lietuvos nacionalinis komitetas ir Jungtinių Tautų vaikų fondo Europos ir Vidurio Azijos regioninis biuras, kurie buvo pagrindinis viso proceso organizatorius ir koordinatorius.

10. Lietuvos Vaiko garantijų sistemos veiksnių planą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Lietuvos Vaiko garantijų sistemos veiksnių plane pateikiama informacija apie planuojamas 2023–2030 m. laikotarpiu įgyvendinti priemones, skirtas kovai su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi, taip pat, informacija apie Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano įgyvendinimo, stebėsenos mechanizmus, vaikų tikslinių grupių situaciją ir kita aktuali informacija. Lietuvos Vaiko garantijų sistemos veiksnių planas apima 38 priemones, įgyvendinamas nacionaliniu lygmeniu, prisidedančias prie Vaiko garantijų sistemos tikslų pasiekimo Lietuvoje.

II SKYRIUS

NACIONALINIS VAIKO GARANTIJŲ SISTEMOS KOORDINATORIUS

11. Pagal rekomendaciją, kiekviena valstybė narė turi paskirti nacionalinį Vaiko garantijų sistemos koordinatorių, kuris turėtų tinkamas kompetencijas ir kuriam būtų suteikti pakankami įgaliojimai ir resursai koordinuoti nacionalinio Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo plano vykdymą, apimant ir nuolatinį įgyvendinimo proceso vertinimą ir stebėseną. Nacionalinis Vaiko garantijų sistemos koordinatorius taip pat yra atsakingas už kontakto su Europos Komisija palaikymą Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo klausimais. Lietuvoje Vaiko garantijų sistemos nacionaliniu koordinatoriumi yra paskirta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vadovė Kristina Stepanova. Kristina Stepanova turi daugiau nei 18 metų patirties vaiko teisių apsaugos srityje, apimant

profesinę veiklą tiek nevyriausybiniam sektoriuje, tiek valstybės tarnyboje. Kristina Stepanova taip pat yra ES vaiko teisių tinklo ir Europos Tarybos Vaiko teisių iniciatyvinio komiteto narė. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovas taip pat pasirinktas dėl to, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra atsakinga už šeimos ir vaiko teisių apsaugos politikos formavimą, organizavimą, koordinavimą ir įgyvendinimo kontrolę.

12. Siekiant užtikrinti kokybišką Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano įgyvendinimo stebėseną, buvo nuspręsta, kad Vaiko gerovės taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Taryba) atliks papildomo koordinacinio mechanizmo funkciją. Tarybos veiklos tikslas – analizuoti vaiko teisių apsaugos situaciją šalyje ir teikti pasiūlymus dėl vaiko teisių apsaugos politikos priemonių gerinimo, dėl įstatymų ir kitų teisės aktų projektų, reglamentuojančių vaiko teisių bei interesų apsaugą, rengimo ar galiojančių teisės aktų pakeitimo, teikti pasiūlymus ir sprendimus vaiko gerovės klausimais. Tarybą sudaro ministerijų (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos), Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba), nevyriausybinių organizacijų, dirbančių vaiko gerovės srityje ir su vaikais (pvz., visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“, Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas, viešoji įstaiga „Paramos vaikams centras“, NVO vaikams konfederacija, Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“ ir kt. organizacijos) ir Lietuvos moksleivių sąjungos atstovai. Tarybos pirmininkas yra socialinės apsaugos ir darbo ministras. Atsižvelgiant į tai, kad Tarybos veikloje dalyvauja tiek ministerijų, tiek savivaldybių, tiek pilietinės visuomenės, tiek pačių vaikų atstovai, manytina, kad jos sudėtis ir jai suteikti įgaliojimai yra tinkamiausi užtikrinti papildomą Vaiko garantijų sistemos Lietuvoje įgyvendinimo priežiūrą. Numatoma, kad Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano ir jo įgyvendinimo pristatymas Tarybai bus vykdomas Tarybos posėdžių metu, ne rečiau nei kas 6 mėnesius.

13. Taip pat nuo 2021 m. liepos mėn. iki 2023 m. liepos mėn. prie Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veikė Vaikų taryba. Vaikų taryba – tai bandomasis patariamasis vaiko teisių gynėjų balsas, atstovaujantis Lietuvos vaikams. Tarybą sudarė 15 vaikų iš visos Lietuvos, jų amžius 10–16 metų. Vaikų taryba analizavo Lietuvos vaikams aktualias temas kartu su įvairių sričių ekspertais, dalijosi savo pasiūlymais ir išvalgomis su valstybės ir savivaldos institucijomis, šalies mokyklomis ir kitomis institucijomis ir įstaigomis. Planuojama, kad Vaikų tarybai (taip pat ir plačiai visuomenei) bus parengta vaikams draugiška Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano versija, kartu su informacija apie Vaiko garantijų sistemą ir jos svarbą vaikams. Ši vaikams draugiška versija taip pat bus prieinama plačiai visuomenei, nes bus paskelbta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos oficialiame tinklapyje. Tiek vaikams draugiška Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano versija, tiek pats planas bus pristatytas Vaikų tarybai 2023 m. birželio mėn., siekiant gauti vaikų grįžtamąjį ryšį dėl numatytų priemonių, Vaiko garantijų įgyvendinimo.

14. Kaip ir numatyta rekomendacijoje, apie Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo pažangą Europos Komisijai bus pranešama kas dvejus metus, o Europos Sąjungos Tarybai – kas penkerius metus.

III SKYRIUS

PAŽEIDŽIAMŲ VAIKŲ GRUPIŲ IDENTIFIKAVIMAS IR IŠŠŪKIAI, SUSIJĘ SU ŠIŲ VAIKŲ GALIMYBĖMIS NAUDOTIS BŪTINIAUSIOMIS PASLAUGOMIS

15. Oficialios statistikos portalo duomenimis 2022 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 mln. 806 tūkst. nuolatinių gyventojų, t. y., 4,8 tūkst. asmenų mažiau negu 2021 m. pradžioje. Nuo 2012 m. nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 197,6 tūkst., arba 6,6 proc. 2022 m. pradžioje šalyje gyveno 417,4 tūkst. (14,9 proc. visų šalies nuolatinių gyventojų) vaikų (0–14 metų amžiaus), 1 mln. 828 tūkst. (65,1 proc.) 15–64 metų amžiaus ir 560,6 tūkst. (20 proc.) pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių. Vaikų skaičius, palyginti su 2012 m. pradžia, sumažėjo 26,7 tūkst. (6 proc.), 15–64 metų amžiaus gyventojų – 188,2 tūkst. (9,3 proc.), o pagyvenusių žmonių skaičius padidėjo 17,3 tūkst. (3,2 proc.). Vaikų (0-17 metų amžiaus) Lietuvoje 2022 m. pradžioje buvo 495 618.

16. Pastebėtina, kad Lietuvoje nuolat mažėja ir vaikų gimstamumas. 2021 m., lyginant su 2019 m., suminis gimstamumo rodiklis sumažėjo 17 proc. punktų, o su 2020 m. – 9 proc. punktais. 2021 m. gimė 23,3 tūkst. kūdikių. Gyvų gimusių kūdikių skaičius, palyginti su 2020 m., sumažėjo 1 814, arba 7,2 proc. 2021 m. bendrasis gimstamumo rodiklis (gyvų gimusių kūdikių skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų) buvo 8,3 (2020 m. – 9,0).

17. Vertinant vaikų gerovę, pagrindinius iššūkius šioje srityje Lietuvoje atskleidžia ir viena iš paskutiniųjų UNICEF tyrimų biuro „Innocenti“ ataskaitų – „Įtakų pasauliai – kas lemia vaiko gerovę turtingose šalyse“ (angl. *Worlds of Influence: Understanding what shapes child well-being in rich countries*), paskelbta 2020 metais. Ši ataskaita rengiama jau 20 metus ir lygina ES bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) priklausančių šalių duomenis. 2020 m. ataskaita naudoja iki COVID-19 pandemijos surinktus duomenis ir pateikia lyginamąsias lenteles, kuriose šalys rikiuojamos pagal vaikų psichinę ir fizinę sveikatą ir akademinis bei bendravimo įgūdžius. Pagal šios ataskaitos duomenis, Lietuva pagal bendrus vaikų gerovės vertinimo rezultatus užima 33 vietą. Didžiausi iššūkiai pastebimi vaikų psichinės sveikatos srityje (pagal vaikų psichinės gerovės rodiklį, Lietuva užima tik 36 vietą), vaikų įgūdžių, kurie svarbūs jų gyvenime (pvz., įgūdžiai, kurie leidžia vaikams lengviau susirasti draugų), ugdymo srityje (Lietuva užima 33 vietą tarp kitų šalių), taip pat vertinant bendrąsias gyvenimo sąlygas (pagal ekonomikos vertinimą šiame kontekste Lietuva užima 30 vietą, pagal visuomenės saugumo ir draugiškumo vertinimą – 30 vietą, vertinant aplinkos apsaugos veiksnius – 30 vietą). Geriausiai Lietuvoje vertinama sveikatos apsauga (Lietuva užima 9 vietą tarp kitų šalių), švietimo sritis (2 vieta).

18. Taip pat svarbu įvertinti ir teigiamus pokyčius vaiko gerovės srityje, ypač atkreipiant dėmesį į paslaugų ir kitų paramos priemonių vaikams ir šeimoms prieinamumo didinimą. Vienas iš svarbiausių paskutiniųjų metų pokyčių – vaiko teisių apsaugos sistemos reforma. Reforma buvo siekiama sukurti nuolat veikiančią vaiko teisių apsaugos sistemą, kuri užtikrintų, kad valstybėje būtų formuojama ir taikoma vienoda praktika, saugant ir ginant vaiko teises ir teisėtus interesus, laiku reaguojama į vaiko teisių pažeidimus ir operatyviai priimami sprendimai, centralizuotas vaiko teisių apsaugos sistemos valdymas ir jos koordinavimas. Nuo 2018 m. liepos 1 d. vaiko teisių apsaugos funkcija perduota Tarnybai. Vaiko teisių apsaugos pertvarka taip pat padėjo formuoti nuoseklią ir koordinuotą vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą, užtikrinančią tinkamą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą ir atstovavimą jiems, apibrėžti konkrečius ministerijų ir kitų valstybės institucijų, susijusių su vaiko teisių apsauga, uždavinius, funkcijas, vietą vaiko teisių apsaugos institucinėje sistemoje, nustatyti atsakomybės ribas, specialiuosius kvalifikacinius reikalavimus vaiko teisių apsaugos specialistams, stiprinti vaiko teisių apsaugos sistemos valdymo ir kontrolės funkcijas, centralizuojant sistemos valdymą ir koordinavimą, plėtoti ir tobulinti kompleksinių paslaugų vaikui ir jo šeimai sistemą. Atsirado nauji pagalbos šeimai ir vaikui mechanizmai – budintys globotojai, atvejo vadyba, mobilios komandos, vaiko laikinoji priežiūra. Šie pokyčiai svarbūs ginant vaikus ir nuo smurto. Nuo 2018 m. liepos 1 d. Tarnyba reaguoja į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus visą parą, bet kurią savaitės dieną (taip pat ir savaitgaliais, švenčių dienomis). Be to, į pranešimus, susijusius su galimu smurtu prieš vaikus, vaiko teisių apsaugos specialistai privalo reaguoti itin greitai. 2017 m. Lietuva prisijungė prie šalių, kurios uždraudė visas smurto formas prieš vaikus, visose vaiko aplinkose – tais metais buvo įtvirtintas fizinių bausmių prieš vaikus draudimas. Įgyvendinta (ir toliau tęsiama) vaiko globos (rūpybos) sistemos reforma, kuri padėjo Lietuvai mažinti vaikų, globojamų (rūpinamų) vaikų globos institucijose ir kurti įvairias institucinei globai (rūpybai) alternatyvias globos (rūpybos) formas, ypatingą dėmesį skiriant globai (rūpybai) šeimos aplinkoje. Nuolat didinamas paslaugų visoms šeimoms, auginančioms vaikus, prieinamumas įvairiose srityse – siekiama užtikrinti, kad paslaugos būtų teikiamos ne tik toms šeimoms, kurios susiduria su įvairiomis rizikomis, krizinėmis situacijomis, bet ir visoms kitoms šeimoms, auginančioms vaikus. Taip siekiama stiprinti prevencinę pagalbą šeimoms, iš anksto užkirsti kelią galimiems vaiko teisių pažeidimams.

19. Nepaisant šių teigiamų pokyčių, tam tikros vaikų grupės vis dar susiduria su didesniais iššūkiais naudojantis visomis savo teisėmis socialinėje, švietimo, sveikatos ir kt. srityse. Svarbu ir tai, kad pastarųjų metų krizės sukūrė papildomų iššūkių, kurie dar labiau apsunkino šių vaikų situaciją: COVID-19 pandemija, nelegalios migracijos banga, Rusijos sukeltas karas prieš Ukrainą ir kitos aplinkybės,

kurios reikšmingai paveikė vaikystę, ypatingą žalą sukeldamos vaikams, gyvenantiems nepalankiomis sąlygomis.

20. Pagrindinės pažeidžiamų vaikų grupės buvo identifikuotos Lietuvai dalyvaujant ES parengiamųjų veiksmų III etape „Vaiko garantijų išbandymas ES valstybėse narėse“, skirtame pasiruošti įgyvendinti Vaiko garantijų sistemą. Kaip jau buvo paminėta, Lietuvoje buvo atlikta giluminė politikos analizė, kurios bendras tikslas buvo padėti Lietuvai pasirengti įgyvendinti Europos vaiko garantijų sistemą. Giluminė politikos analizė, be kitą ko, leido identifikuoti ir konkrečias vaikų grupes, kurios susiduria su iššūkiais naudojantis Vaiko garantijų sistemoje išvardintomis 5 teisėmis ir su jomis susijusiomis paslaugomis. Analizės pagalba buvo nustatyta, kad Lietuvoje prie labiausiai pažeidžiamų vaikų grupių priskirtini: globojami (rūpinami) vaikai; vaikai, turintys negalią arba specialiųjų poreikių (apimant ir poreikius, kurie kyla dėl vaikų sveikatos); vaikai institucijose (tokiose kaip pvz., socializacijos centrai); vaikai iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis; tautinėms mažumoms priskiriami vaikai, vaikai migracijoje arba migrantų kilmės. Svarbu paminėti tai, kad 2021 m. buvo ir kitas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliktas tyrimas – „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“. Šiuo tyrimu buvo siekiama išanalizuoti paslaugų poreikį, pasiūlą, efektyvumą, prieinamumą, kokybę atsižvelgiant į skirtingo tipo šeimoms bei jų atitikimą individualiems šeimų poreikiams ir pateikti rekomendacijas ir siūlymus dėl paslaugų šeimoms sistemos tobulinimo ir plėtros galimybių. Šis tyrimas patvirtino ir giluminės politikos analizės išvadas dėl labiausiai pažeidžiamų vaikų grupių – buvo identifikuota, kad tai yra: vaikai, turintys negalią ar raidos sutrikimų; vaikai, kurie linkę į teisės pažeidimus, turi elgesio sutrikimų, patiria mokymosi sunkumus (apimant ir vaikus institucijose, tokiose kaip pvz., socializacijos centrai); vaikai iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis (čia priskirtini ir vaikai, kuriuos augina vieniša mama / tėtis; vaikai, gyvenantys šeimose, kuriose žemas pajamų lygis).

21. Toliau pateikiama trumpa nurodytų tikslinių grupių situacija penkiose Vaiko garantijų sistemos srityse. Taip pat trumpai apžvelgiamos ir šiuo metu taikomos politikos priemonės.

PIRMASIS SKIRSNIS

NEMOKAMA IR VEIKSMINGA GALIMYBĖ GAUTI KOKYBIŠKAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO IR PRIEŽIŪROS PASLAUGAS

22. *Situacija.* Lietuvoje vidutinis jaunesnių, ypač iki 3 metų, vaikų ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas įgyvendinančių įstaigų (toliau – Įstaiga) lankymas išlieka mažas. Padėtis ypač sudėtinga vaikų nuo 0 iki 2 metų amžiaus kategorijoje, nes ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos šiai amžiaus grupei dažniausiai teikiamos tik privačiose pelno siekiančiose įstaigose, nors tik nedaugelis vaikų lanko privačias Įstaigas ir pažeidžiamos šeimos šių paslaugų sau leisti negali. Giluminė politikos analizė taip pat leido identifikuoti, kad kaimo ir miesto vietovėse, taip pat vaikų galimybės, esant skirtingai padėčiai šeimose, gauti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas yra skirtingos. Kaimo vietovėse, taip pat vaikams, augantiems su vienu iš tėvų, vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų, migrantų kilmės šeimų vaikams, vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ir negalią, galimybė naudotis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis yra daug labiau apribota. Tyrimas „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“ taip pat atskleidė šeimų nepasitenkinimą bent keliais dabartinės švietimo sistemos aspektais: ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo prieinamumo problema, nusivylimas nuotoliniu mokymu(si) pagal bendrojo ugdymo programas, švietimo politika ir paslaugų kokybė apskritai. Pastebimas mokytojų padėjėjų stygius, pasigendama individualaus požiūrio į vaiką, kuris sukelia daugiau iššūkių (pvz., vaikai, pasižymintys aukštos rizikos elgesiu, vaikai, turintys negalią, kt.). Linkstama palankiau atsiliepti apie nedideles privačias mokyklas ir Įstaigas.

23. Eurostat duomenimis (2021), 2020–2021 akademiniams metams į Įstaigas ir buvo užregistruotas 132,501 vaikas, ir tik 16,2 proc. vaikų iki 3 metų amžiaus lankė formalaus ugdymo Įstaigas, o 2019 m. 60 proc. vaikų rūpinosi vien jų tėvai (Eurostat, 2019). Vaikų nuo 4 metų iki 5-6 metų, kurie dalyvauja ikimokykliniame ugdyme ir lanko Įstaigas, dalis padidėjo 12,2 proc. punkto (nuo 79,7 proc. 2007 m. iki 91,9 proc. 2017 m.). Tai daug mažesnė dalis nei ES27 vidurkis (kuris Europos Komisijos 2020 m.

duomenimis, 2018 m. siekė 94,8 proc.) ir ES tikslas 2021–2030 m. (96 proc.). Švietimo plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1016 „Dėl 2021–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2021–2030 m. švietimo plėtros programa) duomenimis, Įstaigų lankymas tarp savivaldybių labai skiriasi, o 0–3 metų vaikų lankymas svyruoja nuo 8,5 procento (Alytaus regione) iki 69,2 procento (Alytaus mieste). 19 Lietuvos savivaldybių vaikų nuo 0 iki 3 metų amžiaus Įstaigų lankymas nesiekia 33 proc. Visos šios savivaldybės yra mažesniuose regionuose ir kaimiškose vietovėse (Panevėžio rajone, Raseinių rajone, Skuodo rajone ir kt.). Valstybinio audito ataskaita (2018) „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes siekdami užtikrinti sėkmingesnę vaikų ateitį“ rodo, kad savivaldybės netolygiai užtikrina ikimokyklinio ugdymo prieinamumą, o Įstaigų lankymo rodikliai kaimo vietovėse yra daug mažesni, palyginti su miestais.

24. 2018–2019 m. tik 61,3 proc. kaime gyvenančių šešiamečių vaikų buvo ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas. Šie rodikliai buvo dar mažesni 2020–2021 m., kai dėl COVID-19 pandemijos buvo taikomi apribojimai. Tik 55,6 proc. vaikų kaimiškose vietovėse ir 90,6 proc. miestuose lankė Įstaigas. Dėl nepakankamai išvystytų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų vaikai kaimo vietovėse yra viena iš pažeidžiamų vaikų grupių galimybių naudotis šiomis paslaugomis požiūriu. Eurostat duomenimis (2016), daugeliu atvejų šie vaikai neturi Įstaigų arti savo namų, todėl susiduria su įvairiomis kliūtimis, tokiomis kaip pavėžėjimas, mokymosi pagalbos specialistų trūkumas.

25. Be to, viena iš labiausiai pažeidžiamų vaikų grupių galimybių naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis požiūriu, yra vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių ar negalią. Oficialios statistikos portalo duomenimis (2023), 2021 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose į bendrąsias grupes buvo integruoti 23 604 specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai, 2022 m. – 24 740 vaikų. 2020 m. Oficialios statistikos portalo (2021) duomenimis, 56 iš 716 Įstaigų teikė tikslines paslaugas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams specializuotose grupėse, kurios integruotos į įprastas Įstaigas. Visos šios įstaigos buvo miestuose. Pagrindinė priežastis, dėl kurios vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių ir negalią, nepakankamai įtraukiami į ugdymą pagal ikimokyklinio ugdymo programas, yra mokymosi pagalbos personalo trūkumas. Ši padėtis itin sudėtinga kaimo vietovėse, kur įstaigoms trūksta visų tipų mokymosi pagalbos specialistų, ypač logopedų ir psichologų. Pagrindinės darbuotojų trūkumo priežastys – nenoras dirbti kaimo vietovėse ir nepakankamas pasirengimas (mažesnėse Lietuvos savivaldybėse trūksta reikiamų mokymo centrų ir mokymų). Dėl tų pačių priežasčių nėra Įstaigų, teikiančių tikslines paslaugas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams specializuotose grupėse, integruotose į įprastas Įstaigas. Tyrimas „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“ atskleidžia panašias problemas – tyrime dalyvavusios šeimos švietimo srityje labiausiai skundėsi dėl ugdymo (ypač ikimokyklinio) prieinamumo stokos, dėl švietimo specialistų ribotos kompetencijos, mokytojų padėjėjų trūkumo, dėl individualizuoto ugdymo stokos, dėl Įstaigų nesugebėjimo priimti ir įgalinti „kitokį“ vaiką. Tėvai taip pat išreiškė nepasitenkinimą dėl korepetitorių stokos ir pagalbos mokymosi sunkumus patiriančiam vaikui stokos bendrai.

26. Mažas pajamas gaunančių šeimų vaikai (tokiomis laikomos šeimos, kurios per mėnesį vienam šeimos nariui gauna mažiau nei 172,70 Eur), gyvenantys kaimo vietovėse, patiria dvigubai nepalankią padėtį ir dar sunkiau geba padengti išlaidas, susijusias su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų gavimu Remiantis 2016 m. Bendrijos statistika apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS) ad hoc modulio duomenimis 57,5 proc. mažas pajamas gaunančių šeimų nurodė, kad patiria tam tikrų sunkumų įsigydamos šias paslaugas, o 23 proc. – vidutinių sunkumų.

27. Statistika rodo, kad kuo didesnės tėvų pajamos, tuo didesnė tikimybė, kad jie naudosis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis vaikams iki 3 metų. 2019 m. Lietuvoje tik 7 proc. vaikų iki 3 metų amžiaus, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, lankė Įstaigas. Europos Komisijos (2019) duomenimis, Europos vidurkis tokių vaikų gaunančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas dalis yra virš 20 proc. Tokia nelygybė dažniausiai atsiranda dėl neišplėtotų viešųjų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų mažiausiems vaikams, nes dauguma šių paslaugų mažiausiems vaikams (nuo 0 iki 2 metų amžiaus) teikiamos privačiose, pelno siekiančiose Įstaigose, nes viešose Įstaigose vietų trūksta.

28. Vaikams, augantiems su vienu iš tėvų, taip pat sunku gauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, nes tėvai patiria didesnę papildomų išlaidų, tokių kaip vaikų kasdienis maitinimas, naštą, o jų tvarkaraštis itin ribotas, kad galėtų vaikus nuvežti į Įstaigas, ypač kai jie yra toli nuo namų.¹ Vieniši tėvai paprastai negauna pirmenybės registruojant savo vaikus į Įstaigą (priklauso nuo Įstaigos politikos ar savivaldybės politikos valstybinės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigos atveju), ar valstybės paramos transportui ir nuolaidų, susijusių su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis.

29. Vaikų, gyvenančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, Įstaigų lankymas yra itin retas. Eurostat duomenimis, 2020 m. tik apie 64 proc. šių vaikų lankė kurios nors formos Įstaigas, o pagrindinės priežastys yra tėvų nenoras siųsti savo vaikus į Įstaigas, nesama transporto ir trūksta paslaugų specialiujų poreikių turintiems vaikams. Siekiant sumažinti šias rizikas, nuo 2012 m. rugsėjo mėn. įvestas privalomas Įstaigų lankymas socialinę riziką patiriančiose šeimose gyvenantiems vaikams.

30. Kita pažeidžiama grupė – migrantų kilmės šeimų vaikai. Giluminė politikos analizė rodo, kad Lietuvos ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje dirbantys pedagogai neturi pakankamai įgūdžių dirbti su vaikais kitomis kalbomis, o Įstaigų, teikiančių paslaugas užsienio kalbomis, nėra daug. Trūksta tinkamai parengtų pedagogų bei mokymo priemonių ir metodikos darbui su migrantų kilmės vaikais. Be to, nėra pakankamai psichologų, kurie padėtų vaikams greičiau prisitaikyti prie naujos kultūros ir mokymosi sistemos.

31. *Pagrindinės taikomos politikos priemonės.*

Siekiant padidinti vaikų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų prieinamumą, Lietuvos Vyriausybė jau nuo 2016 m. įteisino privalomą priešmokyklinį ugdymą, nuo 2012 m. – privalomą ikimokyklinį ugdymą, įvairesnes vaikų priežiūros paslaugų teikimo formas, bei nemokamas pavėžėjimo paslaugas ir maitinimą vaikams iš šeimų, patiriančių socialinę riziką.

32. 2021–2030 m. švietimo plėtros programoje numatoma pasiekti, kad iki 2030-ųjų metų Įstaigas lankytų 95 proc. vaikų, kurių amžius yra tarp 3 metų iki privalomojo priešmokyklinio ugdymo pradžios. Taip pat numatoma, kad Įstaigas lankytų 75 proc. vaikų iš šeimų, patiriančių socialinę riziką, ir būtų pagerinta vaikų su specialiaisiais poreikiais įtrauktis. Šiems tikslams pasiekti numatomos politinės priemonės apima Įstaigų modernizavimą ir naujų Įstaigų steigimą, kt.. Numatoma gerinti mokytojų kompetencijas, didinant įvairių profesinio tobulinimosi galimybių prieinamumą, skatinant Įstaigų tinklo ir pedagogų bendradarbiavimą.

33. Siekiant pagerinti įvairių poreikių turinčių vaikų integracijos kokybę, mokytojų kvalifikacijos apraše nurodoma, kad bent vienas mokytojas vaikų grupėje turėtų turėti bakalauro laipsnį, visi mokytojai turėtų būti išklause bent 40 valandų kursą apie darbą su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, negalią ar kitų išskirtinumą, taip pat visi mokytojai turėtų būti išklause bent 40 valandų kursą kaip mokyti/ugdyti vaikus pagal ikimokyklinio ir/ar priešmokyklinio ugdymo programas lietuvių kalba. Siekiant gerinti vaikų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų kokybę Lietuvoje, visi vaikų ikimokyklinio ugdymo ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų teikėjai yra supažindinti su metodologinėmis rekomendacijomis, kurios apima tokias temas kaip individualių vaikų poreikių atpažinimas ir vaikų akademinį, socialinį ir meninį įgūdžių ugdymas. Metodologinėse rekomendacijose taip pat nurodoma kaip dirbti su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, vaikais, kurie turi migracijos patirties, gyvena šeimose, patiriančiose skurdą ar šeimose, patiriančiose socialinę riziką. Savo ruožtu tokiomis priemonėmis kaip: privalomas priešmokyklinis ugdymas ir privalomas ugdymas, skiriamas vaikams iš šeimų, patiriančių socialinę riziką, bei privalomos lietuvių kalbos pamokos bent 5 valandas per savaitę – siekiama užtikrinti, kad visi vaikai turėtų vienodo lygio žinias pradėję lankyti pradinę mokyklą. Taigi, siekiama užtikrinti, kad pradėję lankyti mokyklą, visi vaikai turėtų lygias startines pozicijas. Vaikai iš skurdą patiriančių šeimų ir šeimų, patiriančių socialinę riziką, darželiuose taip pat gali gauti nemokamą maitinimą, mokymosi priemones, šeimų konsultavimą ir informavimą apie vaikų priežiūros paslaugų naudą vaikų raidai.

ANTRASIS SKIRSNIS NEMOKAMA IR VEIKSMINGA GALIMYBĖ GAUTI KOKYBIŠKĄ IŠSILAVINIMĄ

34. *Situacija*. Mokyklinis ugdymas Lietuvoje skirstomas į tris dalis – pradinį (1–4 kl.), pagrindinį (5–10 kl.) ir vidurinį (11–12 kl.). Vaikai gali lankyti valstybines mokyklas, kurias steigia savivaldybės arba Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, ir privačias mokyklas, kurias steigia privatūs paslaugų teikėjai. Priimant vaiką į mokyklą, pirmenybė teikiama vaikams, kurie gyvena tam tikrai mokyklai priskirtoje teritorijoje. Į likusias vietas gali būti priimami bet kurie kiti vaikai, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos, pirmenybė skiriama specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, vaikams, kurių broliai ir seserys jau mokosi toje mokykloje, ir vaikams, kurie gyvena arčiausiai mokyklos.

35. Viena pažeidžiamiausių vaikų grupių siekiant nemokamo ir efektyvaus kokybiško ugdymo, yra specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Europos specialiųjų poreikių ir įtraukiojo švietimo agentūros duomenimis, 2018 m. visoje Lietuvoje bendrojo lavinimo klasėse mokėsi 98,57 proc. vaikų. Šis skaičius viršija Europos vidurkį (97,83 proc.), tačiau trūksta kokybiškos pagalbos ir individualaus dėmesio specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams. 2021–2030 m. švietimo plėtros programoje pateiktais duomenimis, nors į bendrojo lavinimo mokyklas turėtų būti įtraukti visi Lietuvos vaikai, 2019 m. dar veikė 44 specialiojo ugdymo mokyklos, kuriose iš viso mokėsi 3800 mokinių. 2018 m. 9 proc. bendrojo lavinimo mokyklų neturėjo pagalbos mokiniui specialistų, 53 proc. mokyklų neturėjo psichologų, o 28 proc. mokyklų neturėjo specialiųjų pedagogų ar logopedų. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai taip pat turi labiau ribotas neformaliojo ugdymosi galimybes. 2019 m. neformaliojo ugdymo užsiėmimus lankė tik 30 proc. specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, nes vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ar negalią, nėra daug neformaliojo ugdymo veiklos galimybių. Tuo tarpu vaikai, turintys negalią, vis dar susiduria su daugybe problemų, susijusių su fizinėmis galimybėmis mokytis bendrojo lavinimo mokyklose.

36. Kita pažeidžiama grupė, kurios ugdymosi poreikiai nėra patenkinami, yra vaikai iš mažas pajamas gaunančių šeimų. Vienam vaikui tenkančios vidutinės metinės išlaidos mokyklos reikmėms siekia 240–280 Eur, daliai kurių kompensuoti mažas pajamas gaunančios šeimos gauna valstybės paramą mokinio reikmenims įsigyti (2021 m. – 80 Eur, 2022 m. – 92 Eur, nuo 2023 m. sausio 1 d. – 98 Eur). Europos Komisijos užsakymu atliktos „Vaiko garantijos iniciatyvos galimybių studija“ duomenimis, 2016 m. 29 proc. Lietuvos namų ūkių susidūrė su dideliais arba vidutiniais sunkumais padengiant formaliojo ugdymo išlaidas. Mažas pajamas gaunančių šeimų dalyje šis skaičius siekė 42 proc., o vienišų tėvų kategorijoje – iki 61 proc. Nelygė namų ūkių kategorijoje atspindi vaikų galimybių ir jų akademinį pasiekimų netolygumus. Finansinių išteklių ir sektinų pavyzdžių stoka gali pakenkti nepalankioje padėtyje esančių mokinių siekiam, o tai gali turėti neigiamų pasekmių pastangoms, kurias jie investuoja į mokymąsi. Vaikų iš mažas pajamas gaunančių šeimų akademiniai pasiekimai žemesni nei jų bendraamžių. Lietuvoje nuo 2018 m. atliekami tarptautiniai penkiolikmečių tyrimai PISA (angl. *Programme for International Student Assessment*) atskleidė, kad 15 metų vaikai iš šeimų, patiriančių socialinę riziką mokosi prasčiau nei bendraamžiai iš labiau pasiturinčių šeimų. Taip pat vaikai iš mažas pajamas gaunančių šeimų 1,7 karto dažniau nebaigia mokyklos nei jų bendraamžiai. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro (MOSTA) atlikto tyrimo „Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų būklės apžvalga“ (2018) duomenimis, šie vaikai taip pat du kartus dažniau tęsia mokslus profesinėse mokyklose ir rečiau siekia universiteto diplomo.

37. Giluminė politikos analizė parodė, kad vaikai iš migrantų kilmės ir kitų tautybių šeimų taip pat susiduria su sunkumais, kai reikia derinti šeimos ir mokyklos gyvenimą, renkantis, ar vaikas mokysis savo gimtąja kalba, ar lietuviškoje mokykloje. 2020–2021 m. Lietuvos mokyklose lietuvių kalba (o ne savo gimtąja kalba) mokėsi 90 vaikų iš migrantų kilmės šeimų. Pagal Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizę (2021), 2020–2021 mokslo metais mažumų mokyklose (rusų, lenkų ir kitose) mokėsi 31 502 vaikai, o 2021 m. 1710 užsieniečių vaikų Lietuvoje pradėjo lankyti mokyklas. Duomenys rodo, kad Lietuvoje nėra pakankamai vadovėlių gimtąja kalba (rusų, lenkų, baltarusių) mažumų vaikams, kurie mokosi mokyklose, kur dėstoma ne lietuvių kalba. Esami vadovėliai yra pasenę, o pratybų sąsiuviniai yra daug brangesni, palyginti su panašia mokymosi medžiaga lietuvių kalba. Be to, nelietuviškose mokyklose, ypač kaimo vietovėse, trūksta laboratorijų. Tuo tarpu „Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse“ tyrimo (2018) duomenimis, migrantų kilmės vaikams ir grįžusiems vaikams, kurie susiduria su kalbos barjeru, neužtikrinama pakankamai kalbos kursų, ypač mokantis

nuotoliniu būdu. Taip pat migrantų kilmės ar grįžusių šeimų vaikams trūksta psichologinės pagalbos, ir mokytojai nėra pakankamai paruošti darbui su vaikais iš migrantų kilmės šeimų. Neturinčios atitinkamos patirties ir priemonių darbui su vaikais iš migrantų kilmės šeimų mokyklos taip pat gali dvejoti dėl tokių vaikų priėmimo, dėl to šie vaikai patiria diskriminaciją. Kalbant apie migrantų kilmės vaikus, sudėtingiausia situacija yra nelegalių migrantų kilmės vaikų atveju. Vaikai, pakankamai nemokantys lietuvių kalbos, kad galėtų mokytis bendrojo lavinimo mokykloje, lanko išlyginamąsias grupes. Šiose grupėse vaikai mokosi lietuvių kalbos bei kitų pagrindinių dalykų – matematikos, anglų kalbos ir gamtos mokslų. Šiose grupėse vaikai gali mokytis iki dvejų metų. Tačiau mokytojai nepakankamai pasiruošę darbui su vaikais iš migrantų kilmės šeimų. 2020 m. tik 34,7 proc. mokytojų teigė, kad jaučiasi pakankamai pasirengę dirbti su migrantų kilmės vaikais. Be to, mokytojai neturi reikiamos mokymo medžiagos, trūksta mokymosi pagalbos specialistų.

38. Viena iš labiausiai marginalizuotų grupių Lietuvoje yra romų vaikai. Šie vaikai patiria kalbos ir kitų kultūrinių barjerų, kenčia didžiulį nepriteklių ir diskriminaciją. Jie dažnai nustoja lankyti mokyklą labai jauname amžiuje ir tik nedidelė dalis romų vaikų baigia vidurinę ar net pradinę mokyklą. 2015 m. pradinį išsilavinimą įgijo tik 27 proc. romų vaikų, o vidurinį – tik 2 proc. (Romų platforma, 2021). 8 proc. romų vaikų yra neraštingi. Giluminė politikos analizė parodė, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios romų vaikai retai lanko mokyklą, yra kultūrinės nuostatos – išsilavinimas romų kultūroje nėra laikomas viena pagrindinių vertybių. Be to, vaikai mokyklose patiria stigmatizavimą ir diskriminaciją, jie yra lėtesni už bendraamžius dėl kalbos barjero ir patirties stokos tam tikrų mokomųjų dalykų srityje.

39. Kaimo vietovėse gyvenantys vaikai taip pat susiduria su didesniais iššūkiais siekdami gauti išsilavinimą, ypač sudėtinga lankyti mokykloje vykstančias popamokines veiklas, nes trūksta reikiamo transporto. 2021–2030 m. švietimo plėtros programoje nurodoma, kad apskritai vaikų kaimo vietovėse ugdymo kokybė prastesnė, nes trūksta mokytojų ir kitų mokymosi pagalbos specialistų, jungiamos pamokos, nepakankamas popamokinės veiklos pasirinkimas (ir mažesnės galimybės lankyti popamokinę veiklą), trūksta laboratorijų ir nepakankamai taikomos technologijos. Europos Komisijos 2019 m. duomenimis, palyginti su ES vidurkiu, Lietuvoje skaitmenine įranga aprūpintų ir prie interneto prieigos prijungtų vidurinių mokyklų procentas yra gerokai mažesnis. Informacinių technologijų įgūdžių stoka buvo didžiulė kliūtis COVID-19 pandemijos metu. Daugelis vaikų, ypač iš žemesnės socioekonominės padėties šeimų, mokydamiesi iš namų nemokėjo tinkamai naudotis kompiuteriais ir negalėjo sulaukti pagalbos iš savo tėvų, kurie taip pat neturi kompiuterinio raštingumo įgūdžių.

40. *Pagrindinės taikomos politikos priemonės.* 2021–2030 m. švietimo plėtros programa numato, kad iki 2030 m. 97 proc. vaikų su specialiaisiais ugdymo poreikiais ir 75 proc. vaikų su negalia mokysis bendrose, o ne specializuotose ugdymo įstaigose. Taip pat numatoma, kad 75 proc. visų mokinių, 50 proc. vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais ir negalia lankytų neformaliojo ugdymo užsiėmimus. Taip pat tikimasi iki 2025-ųjų pagerinti vaikų PISA rezultatus ir pasiekti 16-ąją vietą tarp kitų šalių. Programoje yra keliamas tikslas, kad 65 proc. mokytojų po studijų įsidarbintų mokyklose ir 40 proc. visų mokytojų turėtų magistro laipsnį. Šiems tikslams pasiekti Vyriausybė skyrė 550 milijonų Eur.

41. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2021–2030 metų strateginiame veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. V498 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2021–2030 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ 2021–2023 m. nurodoma, kad taip pat bus siekiama: pagerinti mokytojų kvalifikacijas; pagerinti mokinių, mokyklos ir bendrai švietimo stebėsenos ir vertinimo sistemą; išvystyti infrastruktūrą, kuri užtikrintų visų vaikų kokybišką įtrauktį į švietimą; integruoti formalųjį ir neformalųjį švietimą. Politinės priemonės šiems tikslams pasiekti apima: mokytojų kvalifikacijos kursus, padidintus mokytojų atlyginimus, įvestą elektroninę mokyklų įsivertinimo sistemą, švietimo stebėjimo ir vertinimo rodiklių diegimą, papildomų mokyklinių autobusų ir laboratorinės įrangos įsigijimą, neformaliojo ugdymo infrastruktūros modernizavimą, padidintą lietuvių mokyklų rėmimą užsienyje, koordinuotos paramos imigravusiems ir iš užsienio sugrįžusiems vaikams teikimą, visos dienos mokyklų plėtrą ir padidintą finansinę paramą mokiniams.

42. Vyriausybės programoje taip pat numatomi panašūs tikslai, papildomai numatant nacionalinių švietimo kokybės standartų įvedimą ir švietimo kokybės gerinimą tautinių mažumų mokyklose.

43. Kitos numatomos politinės priemonės apima mobilias mokyklų komandas ir Tūkstantmečio mokyklas. Mobilios mokyklų komandos bus sudarytos iš mokytojų ir kitų švietimo specialistų, kurie laikinai dirbs problematinėse mokyklose ir sieks pagerinti jų situaciją. Tuo tarpu skirtinguose šalies regionuose bus įsteigtos Tūkstantmečio mokyklos, kuriose dirbs geriausi mokytojai, bus įkurtos STEAM laboratorijos, taikomos šiuolaikinės ugdymo programos ir metodikos. Šiose mokyklose nesimokantiems vaikams taip pat bus sudaroma galimybė naudotis Tūkstantmečio mokyklų infrastruktūra ir paslaugomis. Steigiant Tūkstantmečio mokyklas, tikimasi sumažinti švietimo kokybės netolygumus regionuose ir visiems vaikams sudaryti lygias galimybes gauti aukščiausios kokybės išsilavinimą nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos.

44. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo ir Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. V-1795 „Dėl Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatomis siekiama pagerinti vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais, negalia ir su kitais sunkumais susiduriančių vaikų (tautinės mažumos, socialinė rizika, žemos pajamos) įtrauktį, taip pat sumažinti iš švietimo sistemos anksti iškrentančių mokinių skaičių. Priemonės apima tęstinį darbą su mokinių tėvais, savirūpos planų taikymą vaikams, turintiems sveikatos sutrikimų, ir individualių vaikų mokymosi planų taikymą. Taip pat numatomos tokios priemonės kaip: specialiųjų klasių bendrojo ugdymo mokyklose steigimas, nemokamų pavėžėjimo paslaugų ir maitinimo užtikrinimas, aprūpinimas mokyklos reikmenimis, tarpinstitucinio bendradarbiavimo gerinimas. Savivaldybių administracijos yra skatinamos bendradarbiauti, mažinant švietimo prieinamumo ir kokybės kliūtis, kylančias dėl tarpinstitucinio ir tarpdepartamentinio komunikavimo stokos.

45. Lietuvoje įgyvendinama ir mažesnės apimties programų, pvz., mokyklos kokybės krepšelis, visos dienos mokyklos, mokinio krepšelis neformaliai ugdymui ir vaikų dienos centrai, kurie taip pat yra svarbūs vaikų ugdymui ir turiningam laisvalaikio praleidimui.

TREČIASIS SKIRSNIS

NEMOKAMA IR VEIKSMINGA GALIMYBĖ GAUTI SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGAS VAIKAMS

46. *Situacija.* Eurostat (2017) duomenimis, Lietuvoje medicininė sveikatos priežiūra yra nemokama ir prieinama visiems vaikams. Bendrai Lietuvoje nepatenkintų vaikų medicininių poreikių vidurkis yra mažesnis nei ES.

47. Remiantis 2017 m. ES-SPGS duomenimis 4,2 proc. vaikų šeimose, kurių pajamos mažesnės nei 60 proc. ekvivalentinių pajamų medianos, turėjo nepatenkintų medicininės apžiūros ar gydymo poreikių, lyginant su 1,7 proc. vaikų šeimose, kurių pajamos didesnės nei 60 proc. ekvivalentinių pajamų medianos. Šie skirtumai dar didesni tarp kaimo vietovėse gyvenančių vaikų.

48. UNICEF tyrimo „Pasaulio vaikų padėtis 2021 m.“ duomenimis, psichikos sveikatos problemų paplitimas yra didesnis Lietuvos miestuose, palyginti su kaimo vietovėmis. 2019 m. duomenys rodo, kad psichikos sutrikimų turėjo 12,5 proc. 10–19 metų mergaičių ir berniukų (apie 33 tūkst.), tai yra mažiau nei ES vidurkis – 16,3 proc. paauglių (9 mln.). Daugiausia psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio (13,3 proc.) ir apsinuodijimo kitomis psichotropinėmis medžiagomis (13,7 proc.) nurodo 15–17 metų amžiaus grupei priklausantys vaikai. Apie 40 proc. 5, 7 ir 9 klasių mokinių nurodo jaučiantys apatiją, beveik ketvirtadalis mokinių – nerimą, susirūpinimą, pyktį ir liūdesį, trečdalis mokinių nurodė, kad jų nuotaika yra prastesnė nei vidutinė. Šios proporcijos buvo didesnės tarp mergaičių nei tarp berniukų.

49. Lietuvoje dažnai susidaro ilgos vaikų eilės siekiant gauti reikalingas psichikos sveikatos priežiūros paslaugas, o šeimoms kompensuojama tik 30 psichoterapeuto konsultacijų per metus (gali būti suteikta 10 papildomų konsultacijų, kai tai rekomenduoja gydytojas). Psichologinių konsultacijų prieinamumo ir tęstinumo trūkumas ypač kelia problemų vaikams, gyvenantiems mažas pajamas gaunančiose šeimose, taip pat vaikams, augantiems su vienu iš tėvų. Tėvai, kurie negali įpirkti savo vaikams privačių psichologų paslaugų, tais atvejais, kai vaikams reikalingos nuolatinės ir nuoseklios konsultacijos, jų tiesiog negauna. 2019 m. birželio 27 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos sveikatos

apsaugos ministro įsakymas Nr. V-752 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gruodžio 14 d. įsakymo Nr. 730 „Dėl vaikų ir paauglių psichiatrijos ir psichoterapijos paslaugų organizavimo principų, aprašymo ir teikimo reikalavimų“ pakeitimo“, kuriuo įdiegiamos psichosocialinės reabilitacijos paslaugos vaikams ir plečiamos dienos stacionaro paslaugos visose Lietuvos savivaldybėse.

50. Kalbant apie skiepijimo apimtį, paskiepytų vaikų skaičius Lietuvoje yra nepakankamas ir neatitinka Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamo 95 proc. skiepijimo tikslo, kad būtų užtikrintas gyventojų kolektyvinis imunitetas.

51. Paskiepytų romų vaikų skaičius yra daug mažesnis nei visų Lietuvos vaikų. Kita problema yra ta, kad romų vaikai dažnai skiepiami vyresniame amžiuje nei rekomenduojama. Kadangi ankstyvojo vaikų ugdymo ir priežiūros bei mokyklos lankymo rodikliai tarp romų vaikų yra labai žemi, jų sveikata nėra tikrinama taip dažnai kaip kitų Lietuvos vaikų, todėl sunkiau atpažinti jų sveikatos būklę ir nepatenkintus poreikius. Kita pažeidžiama vaikų grupė, susijusi su skiepiais, yra pabėgėlių vaikai. Lietuvoje ne visi šie vaikai yra paskiepiami arba nepatenka į oficialią skiepimų statistiką. Todėl neįmanoma tiksliai įvertinti, koks yra realus pabėgėlių vaikų skiepėjimo mastas.

52. Lietuvoje taip pat kyla problemų, susijusių su vaikų gyvenimo būdu. Remiantis Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimo (2020) duomenimis vaikų padėtis šioje srityje pablogėjo, nes tik 38,1 proc. vaikų leido laiką sportuodami bent 60 minučių per dieną, įskaitant sporto pamokas mokykloje. Svarbų vaidmenį šiuo klausimu vaidina tėvų susidomėjimo stoka ir finansinės priežastys (ne visi tėvai, ypač vieni auginantys vaikus, gali leisti juos į popamokinę veiklą). 2019 m. Lietuvoje jaunimo centrus lankė 10 158 jaunuoliai. Deja, kaip ir dienos centrus, šiuos centrus dažniausiai lanko tik vaikai, gyvenantys socialinę riziką patiriančiose šeimose, o vaikai iš aukštesnės pajamos gaunančių šeimų lankosi labai retai. Taigi, dažniausiai pažeidžiami vaikai ir pažeidžiamoms grupėms nepriskiriami vaikai yra dirbtinai atskiriami. Šalyje vis dar esama didelių skirtumų, o vaikų poreikiai ne visada patenkinami, nes minėti centrai veikia ne visoje šalyje. Nors visose mokyklose vykdomos prevencinės programos, ne visi mokiniai jas lanko, o mokytojai nesijaučia tinkamai pasirengę veiksmingai įgyvendinti prevencines programas.

53. Visuotinė ir nemokama ankstyvoji raidos sutrikimų turinčių vaikų reabilitacija turėtų būti prieinama visiems Lietuvos vaikams. 2022 m. šios paslaugos buvo suteiktos kiek mažiau nei 13 000 vaikų (bent vieną paslaugą, susijusią su ankstyvąja raidos sutrikimų turinčių vaikų reabilitacija 2019 m. gavo 13 663 vaikai, 2020 m. – 10 268 vaikai, 2021 m. – 12 234 vaikai, 2022 m. – 12 787 vaikai).. Laukimo laikotarpis, norint patekti į reabilitacijos įstaigas, viršija normą, ir nors vidutinis laukimo laikas yra 25 dienos, ilgiausias laukimo laikas siekia net 118 dienų. Ankstyvosios reabilitacijos reikia laukti apie 150 dienų, nes ne visos įstaigos teikia tokias paslaugas. Be to, reabilitacijos ligoninėse trūksta dirbančių specialistų.

54. Pažymėtina, kad ir tyrimo „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“ atskleidžia, kad šeimos, auginančios vaikus, turinčius negalią, ypač skaudžiai jaučia įvairių sričių paslaugų stoką. Šios šeimos tyrimo metu dažniau nei kitos pabrėžė labai didelį poreikį psichologo, logopedo, masažisto, kineziterapeuto, ankstyvosios reabilitacijos specialistų paslaugoms. Tyrimo rezultatai rodo, kad šeimos, kurios augina vaikus, turinčius negalią, patiria deprivaciją palyginus su kitomis šeimomis. Pvz., tyrimas rodo, kad sąlyginai stipriausiai subjektyvų socialinės deprivacijos pojūtį (tikėtina ir objektyvų būvį) patiria būtent tos šeimos, kurios: augina vaiką su negalia bei raidos sutrikimų turintį vaiką, augina vaiką, linkusį į teisės pažeidimus, turintį elgesio sutrikimų, patiriantį mokymosi sunkumus. Minėtų tipų šeimos, ypač lyginant su kitomis pažeidžiamomis šeimomis, yra labai nepatenkintos kai kurių paslaugų prieinamumo stygiu. Čia ypač paminėtinas visas rinkinys paslaugų, kurios susiję su švietimu ir psichologine pedagogine pagalba: pasigendama atokvėpio paslaugų, stanga aplinkų, infrastruktūros, pritaikytos asmenims su negalia, taip pat skundžiamasi dėl iššūkių, kurie kyla derinant darbinį ir šeimos vaidmenį tais atvejais, kai šeimai tenka auginti vaiką, turintį negalią.

55. *Pagrindinės taikomos politikos priemonės.* Vaikų sveikatos ir socialinės gerovės užtikrinimas yra svarbi nacionalinės Lietuvos sveikatos sistemos dalis. Sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas, sveikatos raštingumas (angl. *health literacy*), psichinė ir fizinė sveikata, lytinis švietimas yra 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021-2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau –

2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas), Vyriausybės programos ir Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1291 „Dėl Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“ viena iš prioritetinių sričių. Kadangi fizinės veiklos ir psichikos sveikatos paslaugos nėra prieinamos visiems Lietuvos vaikams ir jų šeimoms, nacionaliniu lygmeniu siekiama ugdyti sąmoningumą apie psichinės ir fizinės sveikatos svarbą, didinti sporto galimybes vaikams ir tobulinti vaikų sveikatos stebėjimo procesą.

56. 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane strategiškai siekiama didinti socialinę gerovę, gyventojų įtrauktį bei stiprinti sveikatą. Šiems tikslams pasiekti numatytos atitinkamos priemonės: aplinkos pritaikymo žmonėms su negalia (taip pat ir vaikams su negalia) gerinimas, pvz., transporto, infrastruktūros ir paslaugų pritaikymas, didesnė informacijos sklaida; didesnis dėmesys vaikų psichologinei būklei ir psichikos sveikatos paslaugų prieinamumui gerinti; geresnių galimybių vaikams užsiimti fizine veikla kūrimas; aukštos kokybės sveikatos priežiūros paslaugų plėtra; sveikatos raštingumo didinimas; efektyvios sveikatos sistemos, orientuotos į stipresnę pirminę sveikatos priežiūrą, formavimas; galimybių gauti ambulatorinę priežiūrą didinimas. Be to, numatoma spręsti ir tokius klausimus kaip pvz., ilgos laukimo eilės norint gauti gydymą, didelės vaistų kainos, aukštas korupcijos lygis.

57. Vyriausybės programoje numatyta didinti sportinės veiklos ir psichikos sveikatos paslaugų prieinamumą. Išskirtos pagrindinės šiam tikslui pasiekti svarbios priemonės: tolygaus kvalifikuotų sporto specialistų pasiskirstymo visoje šalyje skatinimas; iki trijų savaitinių kūno kultūros pamokų visose bendrojo lavinimo mokyklose įvedimas; kūno kultūros ugdymo programos atnaujinimas; plaukimo pamokų visiems pagrindai 14 pradinių mokyklų moksleiviams skyrimas; lytinio švietimo tobulinimas; prieigos prie psichikos sveikatos paslaugų gerinimas. Jau Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programoje buvo pabrėžtas siekis skatinti rūpinimąsi fizine ir psichine sveikata bei sveikos gyvensenos kultūros plėtojimą, didinant sveikatos raštingumą ir užtikrinant visuomenės sveikatos priežiūros sistemos tvarumą. Norint pasiekti minėtuosius tikslus, buvo numatyta didinti sąmoningumą dėl fizinės ir psichinės sveikatos svarbos, akcentuojant ligų prevenciją mokyklose; atnaujinti mokyklų sporto įrangą ir patalpas; stebėti fizinį aktyvumą ir vaikų psichinę būklę; didinti kokybiškų viešųjų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir gerinti viešosios sveikatos priežiūros sistemos valdymą apskritai.

58. Pagrindinis šiuo metu Lietuvoje veikiantis mechanizmas, padedantis užtikrinti, kad vaikų sveikatos poreikiai būtų bent iš dalies atliepti, yra kasmetiniai profilaktiniai sveikatos patikrinimai bei Nacionalinė imunoprofilaktikos 2019–2023 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos ministro 2019 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. V-115 „Dėl Nacionalinės imunoprofilaktikos 2019–2023 metų programos patvirtinimo“. Pastaroji numato, kad visi rekomenduojami skiepai, įtraukti į nacionalinę imunizacijos schemą, būtų nemokami. Programa siekiama išlaikyti ne mažesnę kaip 90 proc. vaikų skiepavimo aprėptį (nuo tymų ir raudonukės – ne mažiau kaip 95 proc.) visoje šalyje ir kiekvienoje savivaldybėje atskirai. O kasmetiniai profilaktiniai sveikatos patikrinimai sveikatos priežiūros įstaigose, privalomi visiems vaikams, lankantiems įstaigas ir bendrojo ugdymo mokyklas, apima šeimos gydytojų ir odontologų konsultacijas.

59. Finansinę paramą ir atitinkamas nemokamas paslaugas Lietuvoje gauna ir vaikai su negalia: šalpos pensiją, priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinę kompensaciją vaikams su negalia ir visuotinę bei nemokamą ankstyvąją reabilitaciją vaikams, turintiems raidos sutrikimų. Kompleksinės paslaugos šeimoms apima pozityvios tėvystės mokymus, psichologines konsultacijas, vaiko priežiūros paslaugas, transportą ir kt.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

NEMOKAMA IR VEIKSMINGA GALIMYBĖ VAIKAMS GAUTI SVEIKĄ IR PILNAVERTE MITYBĄ

60. *Situacija.* Galimybė gauti tinkamą mitybą yra gyvybiškai svarbi vaikų vystymuisi nuo kūdikystės iki paauglystės. Subalansuotos mitybos trūkumas kūdikystėje lemia daugybę sveikatos problemų ateityje,

vaikams ir paaugliams tai turi įtakos fizinei ir psichinei gerovei, kognityvinėms funkcijoms bei prisideda prie prastesnių mokymosi rezultatų. Ypač didelė rizika, kad pažeidžiamų grupių vaikai visą vaikystę negalės reguliariai ir sveikai maitintis. Labiausiai pažeidžiamos grupės yra vaikai, gyvenantys mažas pajamas gaunančiose šeimose, taip pat vaikai, patiriantys socialinę riziką. Ypač pažeidžiami yra kūdikiai ir 0–2 metų vaikai, nes jų galimybės tinkamai maitintis labai priklauso nuo tėvų įpročių. Vaikai, kurie nelanko jokių formaliojo švietimo įstaigų ir kurie taip pat dažniausiai yra iš mažas pajamas gaunančių šeimų ir (arba) patiriančių socialinę riziką, taip pat yra labai pažeidžiami, nes pagrindinės politikos priemonės, kuriomis siekiama pagerinti mitybos prieinamumą, įgyvendinamos per švietimo įstaigas.

61. Gimimo svoris ir žindymas pirmuosius šešis mėnesius yra pagrindiniai rodikliai, rodantys, ar kūdikis turi galimybę tinkamai maitintis. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos duomenimis, prasta motinos mityba prieš nėštumą ir nėštumo metu gali lemti mažą gimimo svorį, o tai savo ruožtu gali turėti įtakos kūdikių sveikatos problemoms ateityje. Nors Lietuvoje mažo gimimo svorio rodikliai yra vieni mažiausių ES – 2019 m. jie sudarė 4,6 proc. visų gimusių kūdikių, – duomenys nėra suskirstyti, todėl sunku nustatyti pažeidžiamiausias grupes. Pasaulio sveikatos organizacija teigia, kad žindymas pirmuosius šešis mėnesius yra labai svarbus naujagimių sveikatai ir vystymuisi. Lietuvos higienos instituto duomenimis, 2020 m. iš viso tik 37,8 proc. motinų maitino kūdikius vien tiktai krūtimi pirmuosius šešis mėnesius, nors šis rodiklis padidėjo nuo 32 proc. 2015 m. išliekantis didelis vaikų, kurie buvo žindyti mažiau nei šešis mėnesius, skaičius rodo nepatenkintą sveikos mitybos kūdikystėje poreikį. Vis dažniau vartojami dirbtiniai motinos pieno pakaitalai turi tendenciją išstumti natūralų žindymą, tačiau tokie duomenys Lietuvoje nerenkami. N. Baltranaitės parengtame darbe (2019) nurodoma, kad žindymo trukmei įtakos turi įvairūs socialiniai ir ekonominiai veiksniai. Pasirinkimą žindyti ir žindymo trukmę lemia moters amžius (vyresnės moterys žindo ilgiau), išsilavinimas (moterys, turinčios aukštąjį išsilavinimą, žindo ilgiau). 2018 m. aukštąjį išsilavinimą (bakalauro laipsnis, Tarptautinė standartinė švietimo klasifikacija 5A lygis turinčios (75,1 proc.) ir dirbančios (šiuo konkrečiu atveju dirbančios moterys yra tos moterys, kurios turi darbą ir gauna nuolatinės pajamas) (69,6 proc.) moterys turėjo daugiau žinių apie žindymo procesą ir jo naudą bei teigiamą požiūrį į jį nei žemesnį išsilavinimą turinčios ir nedirbančios moterys. Todėl mažiau išsilavinusios ir nedirbančios motinos dažniau nemaitina savo vaikų krūtimi arba nutraukia žindymą anksčiau. Anot G. E. Levinienės, J. Tamulevičienės, kt. (2013), kiti reikšmingi veiksniai yra gyvenimo sąlygos (didesnes pajamas gaunančios moterys žindo ilgiau), gyvenamoji vieta (mieste gyvenančios moterys žindo ilgiau). Be to, poreikis grįžti į darbą dažnai yra viena iš ankstyvo žindymo nutraukimo priežasčių.

62. Nuo 2020 m. gegužės 1 d. Lietuvoje įsigaliojo konkrečios kūno masės indekso (toliau – KMI) ribos 2–18 metų amžiaus vaikams, atsižvelgiant į jų amžių ir lytį. Higienos institutas yra pateikęs 2020–2021 mokslo metų vaikų ir jaunuolių, lankančių formaliojo švietimo įstaigas nuo 2 iki 18 metų ir daugiau, KMI. Ankstesniais metais buvo teikiamas tik 7–17 metų amžiaus vaikų KMI. Ypač svarbu įtraukti informaciją apie 2–6 metų amžiaus vaikus, nes nustatyta, kad ši grupė gali būti labiau pažeidžiama dėl vaikų sveikatos priežiūros priklausomybės tik nuo jų tėvų. Vis dėlto minėtieji duomenys apima tik tuos vaikus, kurie lankė vaikų darželius. 2020–2021 mokslo metais 63,7 proc. formaliojo švietimo įstaigas lankančių vaikų ir jaunuolių KMI buvo normalus. Per mažo svorio buvo 14,6 proc. vaikų. Likusieji 21,7 proc. turėjo antsvorio, iš jų 6,9 proc. buvo nutukę. Per mažą kūno svorį turėjo 25,6 proc. 2–6 metų amžiaus vaikų, tai yra gerokai daugiau nei kitose amžiaus grupėse: 11,1 proc. 7–17 metų amžiaus vaikų ir 12,7 proc. vyresnių nei 18 metų amžiaus vaikų. Normalaus svorio vaikų dalis tarp 2–6 m. ir 7–17 m. amžiaus vaikų yra gana panaši – atitinkamai 63,6 proc. ir 63,3 proc. Tarp vyresnių nei 18 metų asmenų normalų svorį turėjo 67,3 proc.

63. Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (2021) duomenimis, daugiausia antsvorio turinčių vaikų yra 7–17 metų amžiaus (25,7 proc.), t. y. daugiau nei 10,8 proc. tarp 2–6 metų amžiaus vaikų ir 20 proc. tarp vyresnių nei 18 metų amžiaus vaikų. Higienos instituto duomenys atskleidžia, kad nuo 2016 m. vaikų (7–17 m.), kurių kūno svoris yra normalus, dalis gerokai sumažėjo (4,5 proc. punktų), o vaikų, turinčių antsvorio (antsvorio ir nutukimo), dalis padidėjo nuo 21,3 proc. 2016 m. iki 25,7 proc.

64. KMI yra rodiklis, glaudžiai susijęs su mitybos įpročiais ir maisto kokybe. Reguliari ir subalansuota mityba yra svarbi vaikų ir paauglių vystymuisi ir sveikatai. Netinkama mityba, kai trūksta vaisių, daržovių, baltymų, ir pernelyg didelis perdirbto maisto vartojimas prisideda prie lėtinių ligų ir

sutrikimų išsivystymo įvairiais gyvenimo etapais. 2018 m. atliktas mokyklinio amžiaus vaikų sveikatos elgsenos tyrimas (angl. *Health Behaviour in School-aged Children – HBSC*) parodė, kad lytis, amžius ir socialinė bei ekonominė padėtis daro didelę įtaką mitybos įpročiams. 2020 m. Lietuvoje vaikai vis dar nepakankamai vartojo vaisių ir daržovių. Higienos instituto pateiktais duomenimis (2020), tik 34,4 proc. ir 31,7 proc. vaikų atitinkamai vaisius ir daržoves valgo bent kartą per dieną. Naujausi tyrimai (pvz., R. A. Bartkevičiūtė, G. Barzda, kt. Mokyklinio amžiaus vaikų mitybos įpročių, faktinės mitybos ir fizinio aktyvumo įpročių tyrimo (2019-2020) ataskaita) ir 2020 metų Higienos instituto duomenys patvirtina, kad šių produktų vartojimas taip pat mažėja su amžiumi, dažniau juos linkusios vartoti mergaitės nei berniukai, o šių produktų trūkumas buvo ryškesnis tarp vaikų, gyvenančių žemesnio žemesnio socioekonominio sluoksnio šeimose. Be to, 46,7 proc. vaikų nevalgo pusryčių kiekvieną darbo dieną, iš jų 19,9 proc. darbo dienomis pusryčių apskritai nevalgo. Savaitgaliais 27,1 proc. vaikų nevalgo pusryčių kiekvieną dieną, iš jų 11,1 proc. savaitgaliais pusryčių nevalgo visiškai. Vėlgi vyresni vaikai ir vaikai iš žemesnio socioekonominio sluoksnio reguliariai pusryčiauja rečiau. Daugelis vaikų taip pat dažnai vartoja mažos maistinės vertės maisto produktus, pvz., saldumynus, užkandžius ir saldžius gėrimus. 2020 m. 17,1 proc. vaikų saldumynus vartojo bent kartą per dieną, o 32 proc. vaikų – 2–4 dienas per savaitę. Gazuotus gėrimus bent kartą per dieną gėrė 10,5 proc. respondentų, o 48,2 proc. bent kartą per savaitę. Nustatyta, kad 5–8 klasių vaikai saldumynus ir gazuotus gėrimus vartoja dažniausiai.

65. Skurdas, didelės sveiko maisto kainos, namų ūkių sudėtis ir gyvenimas kaimo vietovėse labai prisideda prie to, kad vaikams nėra pakankamai galimybių gauti tinkamą mitybą. Skurdas yra vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių maistinių medžiagų trūkumą dėl įperkamumo. Pajamų neturintys namų ūkiai dažnai negali sau leisti vartoti pakankamai daržovių, vaisių ir tinkamų baltymų šaltinių. Pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinis tyrimo (2019) duomenimis, 7 proc. visų vaikų gyvena namų ūkiuose, kuriuose bent vienam vaikui dėl įperkamumo kasdien trūksta vaisių ir daržovių. Mažas pajamas gaunančiuose namų ūkiuose, kurių pajamos yra žemiau 60 proc. ekvivalentinių piniginių disponuojamųjų pajamų medianos, vaikų dalis yra gerokai didesnė (19 proc.). Piniginis skurdas dažnai būna didesnis tarp tam tikros sudėties namų ūkių ir dėl to šiems namų ūkiams atsiranda papildomų kliūčių gauti sveikai mitybai reikalingų maisto produktų. Pz., tarp išlaikomų vaikų turinčių namų ūkių, mažas pajamas gaunančių šeimų vaikams rizika negauti baltymų buvo gerokai didesnė (20,6 proc.) nei bendrai visiems namų ūkiams, turintiems išlaikomų vaikų (9,1 proc.).

66. Bendrijos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas duomenimis, ši rizika ypač didelė mažas pajamas gaunančioms gausioms (auginančioms tris ir daugiau vaikų) šeimoms (38,7 proc.) ir mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, gyvenantiems tik su vienu iš tėvų (26,1 proc.). 2019 m. mažiausios disponuojamosios pajamos buvo namų ūkiuose, kuriuos sudarė vienas suaugęs asmuo su išlaikomais vaikais. Kadangi skurdas kaimo vietovėse yra didesnis nei miestuose, vaikai, gyvenantys šeimose tik su vienu iš tėvų, ypač kaimo vietovėse, dažniau patiria skurdą, taigi ir negali tinkamai maitintis. Giluminė politikos analizė taip pat atskleidė, kad vaikai iš šeimų, patiriančių pajamų skurdą ir socialinę riziką atokiose kaimo vietovėse, dažnai neturi ir transporto priemonių, kad galėtų pasiekti net pagrindines paslaugas, kurios dažnai pirmiausia organizuojamos, paskirstomos ir teikiamos didesniuose miestuose, centrinėse savivaldybės gyvenvietėse. Transporto trūkumas gali apriboti galimybes naudotis tokiais paslaugomis, kaip sveikatos priežiūra, švietimas, socialinė apsauga, taip pat patekti į prekybos centrus, turgavietes ar maisto banko dalijimo punktus.

67. *Pagrindinės taikomos politikos priemonės.* Lietuvoje yra įgyvendinamos įvairios politinės priemonės, kuriomis siekiama sumažinti sveikos mitybos prieinamumo stoką. Šios priemonės apima informavimą apie žindymo svarbą ir žindymo skatinimą, bent vieno sveiko patiekalo per dieną suteikimą mokykloje, sveikos mitybos įgūdžių ugdymą, finansinės paramos ir paramos maistu nepasiturinčioms šeimoms teikimą.

68. Stacionarinių asmens sveikatos priežiūros įstaigų vertinimo pagal naujagimiams palankios ligoninės reikalavimus tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. V-1251 „Dėl Stacionarinių asmens sveikatos priežiūros įstaigų vertinimo pagal naujagimiams palankios ligoninės reikalavimus tvarkos aprašo patvirtinimo“, siekiama padidinti vaikų, žindomų bent pirmus šešis gyvenimo mėnesius, skaičių. Remiantis šiuo įsakymu, ligoninėse yra teikiamos konsultacijos žindyvėms ir rengiami darbuotojų mokymai apie laktaciją. Vis dėl to,

atsižvelgiant į tai, kad ligoninių dalyvavimas teikiant konsultacijas ir dalyvavimas darbuotojų mokymuose yra savanoriškas, tokios konsultacijos ir mokymai apie laktaciją pasiekia ne visas moteris ir yra tik informacinio pobūdžio, nėra taikoma jokių priemonių, kurios užtikrintų besilaukiančių ir žindančių moterų sveiką mitybą.

69. Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymu ir Europos Sąjungos vaisių, daržovių ir pieno vartojimo skatinimo mokykloje programa siekiama suteikti vaikams reguliarią nemokamą maitinimą (bent vieną patiekalą per dieną) ir mokyti vaikus sveikos mitybos įgūdžių. Įstaigose, bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose yra teikiamas nemokamas maitinimas visiems pagal priešmokyklinio ugdymo programą ugdomiems vaikams ir pirmų bei antrų klasių mokiniams. Nemokamas maitinimas taip pat yra teikiamas vyresnių klasių mokiniams iš mažas pajamas gaunančių šeimų.

70. Vadovaujantis Vaikų maitinimo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. V-964 „Dėl vaikų maitinimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, vaikams teikiamas maistas turi atitikti privalomus kokybės standartus, praktines maitinimo tiekimo gaires ir rekomendacijas. Virėjai, valgyklos darbuotojai ir kiti susiję asmenys turi išklausti maisto ruošimo ugdymo įstaigose mokymus. Dar viena programa, kuria siekiama sumažinti vaikų nepakankamos mitybos riziką, yra nustatyta 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 223/2014 dėl Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo. 2014–2020 m. Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas (toliau – EPLSAF) teikė šeimoms itin reikalingą pagalbą maistu, tačiau neturėjo ilgalaikių tikslų ir numatytų priemonių kaip iš esmės sumažinti šeimų ir tuo pačių vaikų skurdą, materialinę nepriteklių ir socialinę atskirtį. EPLSAF įtraukimas į „Europos socialinio fondo +“ finansuojamas programas nuo 2021 m. suteikia galimybę derinti materialinę paramą ir papildančiąsias priemones, taip prisidedant prie socialinės įtraukties politikos, paremtos Europos socialinių teisių ramsčiu, siekiančiu maisto ir materialinio nepritekliaus problemą spręsti labiau holistiškai.

PENKTASIS SKIRSNIS TINKAMAS BŪSTAS

71. *Situacija.* Visų Lietuvos vaikų, taip pat mažas pajamas gaunančių šeimų ir vaikų, gyvenančių tik su vienu iš tėvų arba gausiose šeimose (auginančiose tris ir daugiau vaikų), per pastaruosius penkerius metus būsto išlaikymo išlaidų lygis sumažėjo, tačiau skirtumas tarp didesnes pajamas gaunančių šeimų ir mažas pajamas gaunančių šeimų rodiklių Lietuvoje išlieka didelis (atitinkamai 0,1 proc. ir 10,4 proc. vaikų 2020 m.).

72. Lietuvoje vaikų, kenčiančių dėl nepakankamai šiltų namų, dalis yra viena didžiausių ES, ypač tarp vaikų, gyvenančių šeimose tik su vienu iš tėvų – 30,1 proc. ir mažas pajamas gaunančiose šeimose – 31 proc. (2020 m. duomenys). Energetinį skurdą patiria dar didesnė dalis mažas pajamas gaunančių vienišų tėvų šeimų – 2020 m. tai buvo 40,9 proc. Taigi, mažas pajamas gaunančių namų ūkių, susiduriančių su energijos nepriteklumi, dalis Lietuvoje per dešimtmetį (2010–2020 m.) išliko didelė. Tiesa, tarp kaimo gyventojų žymiai mažiau šeimų skundėsi negalinčios palaikyti tinkamos būsto šilumos lyginant su šeimomis mieste; taip pat šiek tiek mažiau šeimų nurodė negalinčios sumokėti paskolos, nuomos ar komunalinių mokesčių (už elektrą, vandenį, dujas).

73. Mažas pajamas gaunantys dviejų tėvų namų ūkiai, auginantys tris ar daugiau vaikų, ir mažas pajamas gaunantys dviejų tėvų namų ūkiai, auginantys du vaikus (pajamos mažesnės nei 60 proc. vidutinių pajamų), Lietuvoje dažnai negali sau leisti įsigyti būsto su atskiru kambariu kiekvienam asmeniui. Vienu tėvų namų ūkiai su išlaikomais vaikais ir šeimos su trimis ir daugiau vaikų taip pat pasižymėjo didžiausiais būsto perpildymo rodikliais, atitinkamai 48,4 proc. ir 46,7 proc. vaikų (2020 m. duomenys). Didesnes pajamas gaunančių Lietuvos šeimų būstų perpildymo lygis yra gerokai mažesnis (30,4 proc. 2020 m.) lyginant su mažas pajamas gaunančiomis šeimomis (43,7 proc. 2020 m.). Per pastaruosius penkerius metus stebimas tik nedidelis perpildymo rodiklio mažėjimas su nuolatinais svyravimais aukštyn ir žemyn.

74. Tarp vaikų, gyvenančių mažas pajamas gaunančiose (19,4 proc. 2020 m.) ir dideles pajamas gaunančiose (7,4 proc. 2020 m.) šeimose, Lietuvoje yra didelis skirtumas dėl tokių būsto problemų kaip nesandarūs stogai, drėgnos sienos, grindys ar pamatai, pūvantys langai ar grindys. Bendras aukštas pajamas gaunančių šeimų vaikų rodiklis yra gerokai mažesnis lyginant su vaikais iš mažas pajamas gaunančių šeimų, atskleidžiantis nevienodą vaikų padėtį šalyje. Vaikų, kurie savo namuose neturi viduje esančio nuleidžiamojo tualetu arba vonios ar dušo, rodiklis taip pat yra didesnis (4,3 proc. 2020 m.) nei ES27 vidurkis (1,7 proc. 2020 m.). Be to, vienu tėvų, auginančių vaikus, šeimose, lyginant su vaikus auginančiomis poromis, patogumų trūkumo lygis buvo aukštesnis.

75. Vaikai iš mažas pajamas gaunančių šeimų (13,8 proc. 2020 m.) ir namų ūkiai su išlaikomais vaikais (7,2 proc. 2020 m.) patiria didesnę būsto nepritekliaus lygį, ypač tėvų, turinčių tris ar daugiau išlaikomų vaikų, namų ūkiai (16,7 proc. 2020 m.) ir vieniši tėvai su išlaikomais vaikais (14,3 proc. 2020 m.).

76. Didelės finansinės išlaidos šeimoms, auginančioms vaikus su negalia (vaistų, techninių priemonių poreikis, paslaugų vaikams su negalia trūkumas), arba vaikams, gyvenantiems su tėvais, turinčiais negalią, lemia mažesnes šeimoms pajamas, kurias būtų galima panaudoti būsto išlaidoms padengti. Šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, taip pat trūksta pritaikytų būstų.

77. Kalbant apie romų kvartalus, daugumoje ES valstybių narių jie dažnai būna perpildyti, šeimoms trūksta vandens, dujų, elektros ir viešųjų paslaugų. Europos Komisijos užsakymu atlikto „Vaiko garantijų sistemos studijos“ (2020) ataskaitos duomenimis, romai taip pat susiduria su diskriminacija dėl galimybės gauti būstą ir segregacijos. Vis dėlto informacijos apie romų vaikų būsto padėtį Lietuvoje nepakanka.

78. Neseniai atvykusių migrantų kilmės ir pabėgėlių vaikai Lietuvoje taip pat susiduria su bendra rizika, susijusia su būsto įperkamumu ir pakankamai prieinamo būsto trūkumu. Tačiau jie neproporcingai dažnai patiria ir specifines rizikas, susijusias su privačia nuomos rinka, kurioje jie dažnai diskriminuojami, ir todėl sunkiau gauna būstą.

79. *Pagrindinės taikomos politikos priemonės.* Būsto įperkamumas, energetinio skurdo mažinimas, asmenims su negalia (taip pat ir vaikams su negalia) pritaikytas būstas yra vieni iš pagrindinių 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano tikslų. Remiantis šiuo dokumentu Lietuvoje buvo pristatytos nacionalinės plėtros programos, iš kurių dvi – Šeimoms politikos stiprinimo plėtros programa bei Socialinės sutelkties plėtros programa – daugiausia dėmesio skyrė šiems su būstu susijusiems aspektams: bendras būsto prieinamumo gerinimas, pažeidžiamų grupių galimybių gauti būsto kreditą didinimas ir kt. Šiuo metu parama būstui išsinuomoti mažas pajamas gaunančioms šeimoms teikiama, nuomojant socialinį būstą ar mokant būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją. Teikiant paramą būstui įsigyti, mokamos subsidijos valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų gavėjams, taip pat gali būti mokama išperkamosios būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija.

80. Kalbant apie aprūpinimą socialiniu būstu, ilgos laukiančiųjų eilės yra pagrindinė kliūtis pažeidžiamoms šeimoms Lietuvoje. Reaguojant į šį iššūkį, buvo nuspręsta įstatymiškai sutrumpinti socialinio būsto laukimo laiką – nuo 2024 m. iki 5 metų, o nuo 2026 m. iki 3 metų. Atsižvelgiant į šeimų pajamas ir patiriamą energetinį nepriteklį Lietuvoje skiriamos būsto šildymo išlaidų, karšto ir geriamojo vandens išlaidų kompensacijos.

81. Taip pat, vykdomas būsto ir gyvenamosios aplinkos pritaikymas vaikams, turintiems negalią, vadovaujantis Būsto pritaikymo neįgaliesiems tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. A1-103 „Dėl Būsto pritaikymo neįgaliesiems tvarkos aprašo patvirtinimo“. Teisę į būsto pritaikymą turi vaikai, kuriems nustatytas neįgalumas ir vienas iš šių poreikių: 1) specialusis nuolatinės slaugos poreikis ir asmuo turi judėjimo sutrikimų; arba 2) judėjimo techninės pagalbos priemonių poreikis; arba 3) specialusis nuolatinės slaugos poreikis ar specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis dėl psichikos ar proto negalios (dešimtojo pataisyto ir papildyto leidimo Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos (Australijos modifikacijos sistema) F kodas); arba 4) specialusis nuolatinės slaugos poreikis dėl regėjimo sutrikimo. Būstas vaikams taip pat gali būti pritaikytas ir pagal bendrą būsto pritaikymo programą. Techninės pagalbos neįgaliesiems centras prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos aprūpina neįgalius vaikus, taip pat vaikus po ūmių traumų ligų ar turinčius judesio raidos sutrikimų, kol neįgalumas jiems dar nenustatytas, techninės pagalbos priemonėmis. Techninės pagalbos priemonė – bet koks asmenų su

negalia naudojamas specialus ar standartinis gaminys, įrankis, įranga ar techninė sistema, padedantys išvengti, kompensuoti, sumažinti arba pašalinti sutrikusių funkcijų įtaką sveikatos būklei, asmens savarankiškumui, ugdymuisi, darbinei veiklai.

82. 2022 m. infliacija ypatingai palietė energetikos sektorių – drastiškai kylant šildymo kainoms buvo įvestos naujos priemonės būsto šildymo kompensacijai gauti: kreipimasis dėl kompensacijos vieną kartą per šildymo sezoną, nevertinamas besikreipiančiųjų turtas bei praplėstas galinčių gauti kompensacijas gavėjų ratas, taip siekiant sumažinti finansinę našta dėl padidėjusių energijos išteklių kainų.

IV SKYRIUS VAIKŲ TIKSLINĖS GRUPĖS

83. Atsižvelgiant į giluminės politikos analizės duomenis, pateiktus anksčiau (III skyriuje „Pažeidžiamų vaikų grupių identifikavimas ir iššūkiai, susiję su šių vaikų galimybėmis naudotis būtiniausiomis paslaugomis“), Lietuvos Vaiko garantijų plano pagrindinės tikslinės vaikų grupės yra:

83.1. vaikai, turintys negalią, specialiųjų poreikių (apimant ir dėl sveikatos būklės kylančius poreikius) ir (ar) raidos sutrikimų;

83.2. vaikai, pasižymintys aukštos rizikos elgesiu (turintys elgesio problemų);

83.3. globojami (rūpinami) vaikai (apimant visas globos (rūpybos) formas ir rūšis);

83.4. vaikai migracijoje / migrantų kilmės, tautinių mažumų vaikai;

83.5. vaikai, patiriantys socialinę riziką (iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis).

84. Kadangi giluminė politikos analizė buvo atlikta įvertinant ir pilietinės visuomenės, pačių vaikų, kitų suinteresuotų šalių nuomonę (dėka atliktų interviu, sutelktųjų grupių), vertinama, kad šių tikslinių grupių identifikavimas atspindi realią vaikų situaciją Lietuvoje.

85. Šios tikslinės grupės pasirinktos taip pat ir dėl to, kad ir kiti tyrimai (pvz., jau minėtas 2021 m. atliktas tyrimas „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“) rodo, kad tai iš tikrųjų didžiausius iššūkius Lietuvoje patiriančios vaikų grupės. Anksčiau pateikta analizė rodo, kad būtent šie vaikai susiduria su tam tikrais apribojimais ir iššūkiais, kurie užkerta kelia jų galimybei pilna apimtimi naudotis visomis savo teisėmis socialinėje, sveikatos ir švietimo srityje. Todėl manytina, priemonės šių vaikų grupėms yra vienos iš svarbiausių, siekiant mažinti vaikų skurdą ir socialinę atskirtį Lietuvoje.

86. Siekiant įvertinti iššūkių mastą, svarbūs yra ir statistiniai duomenys – toliau pateikiami statistiniai duomenys, susiję su identifikuotomis labiausiai pažeidžiamomis vaikų grupėmis (žr. 2 lent.).

2 lentelė. Pagrindiniai statistiniai rodikliai, susiję su pažeidžiamomis vaikų grupėmis

Vaikų grupės	Skaičius	Metai, už kuriuos pateikiami duomenys	Duomenų šaltinis
Globojami (rūpinami) vaikai	Be tėvų globos Lietuvoje yra likę 6939 vaikai, iš jų – 1873 vaikams yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba) (iš jų 1006 vaikai iš Ukrainos) ir 5066 vaikams yra nustatyta nuolatinė globa (rūpyba). Iš jų globojami (rūpinami): <ul style="list-style-type: none"> • globėjų (rūpintojų) šeimose (apimant tiek giminaičius, tiek giminystės ryšiais nesusijusius asmenis) – 5062 vaikai; • globos centre (pas budinčius globotojus) – 234 vaikai; • šeimynose – 261 vaikas; • globos įstaigose – 537 vaikai; bendruomeniniuose vaikų globos	2022 (duomenys 2022-11-14 dieną)	Socialinės paramos šeimai informacinė sistema (toliau – SPIS)

	namuose – 845 vaikai.		
Vaikai, turintys negalią	Vaikų su negalia skaičius 2021 m., siekė 15,2 tūkst. Vaikų su negalia skaičius 2022 m., palyginti su 2021 m., šiek tiek padidėjo ir siekė 16 tūkst. Vaikų pagrindinė negalios priežastis – psichikos ir elgesio sutrikimai, įgimtos formavimosi ydos, deformacijos ir chromosomų anomalijos bei nervų sistemos ligos.	2022	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
Vaikai, turintys specialiųjų poreikių ir negalią	24 962	2020-2021	Švietimo valdymo informacinė sistema (toliau – ŠVIS)
Vaikai iš šeimų, kurioms taikoma socialinė priežiūra	11 479 šeimų, kuriose auga 20 138 vaikai (iš jų 1628 vaikai, turintys negalią)	2022	Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos renkami duomenys iš Lietuvos savivaldybių
Vaikai migracijoje	Vaikai imigrantai – 4543 Vaikai emigrantai – 1047 Vaikai, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje – 184 Vaikai, kuriems išduoti/pakeisti leidimai gyventi – 2408	Visi duomenys pateikti už 2021 m.	Oficialios statistikos portalas
Tautinių mažumų vaikai	31 502 Romų vaikų skaičius – 1036	2020-2021 2016	ŠVIS Romų situacijos Lietuvoje apžvalga
Vaikų nusikalstamumas	Įkalinėti nepilnamečiai įkalinimo įstaigose – 17 Nepilnamečių, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, skaičius – 704	Visi duomenys pateikti už 2021 m.	Oficialios statistikos portalas
Vaikai iš nepasiturinčių šeimų	21,6 proc. (38 000) vaikų iki 6 metų patiria skurdo riziką 24,8% (100 000) vaikų tarp 6 ir 19 metų patiria skurdo riziką	Visi duomenys pateikiami už 2020 m.	Eurostat

87. Papildomai, įtraukiami duomenys, apskaičiuoti tyrėjų, atlikusių giluminę politikos analizę, kurie atskleidžia tendencijas, susijusias su vaikų teisės į tinkamas gyvenimo sąlygas (šiuo atveju – būstą) užtikrinimą (žr. 3 lent.).

3 lentelė. Giluminės politikos analizės duomenys, susiję su vaikų teisės į tinkamą būstą užtikrinimu

Rodiklis	Pažeidžiama vaikų	Apskaičiuotas grupės	Duomenų šaltinis ir
----------	-------------------	----------------------	---------------------

	grupė	dydis	metai
Būsto išlaidų našta	Mažas pajamas gaunančių tėvų vaikai Vienišų tėvų vaikai Gausios šeimos, auginančios 3 ir daugiau vaikų Vaikai, gyvenantys kaimo vietovėse Vaikai su negalia	2,2 proc. visų Lietuvos vaikų – apytiksliai 11 000	Duomenys apskaičiuoti PPMI group, UAB (toliau – PPMI) tyrėjų remiantis vaikų, 2020 m. gyvenusių Lietuvoje, statistika ir 2020 m. gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinių tyrimo apklausos duomenimis
Neišgalėjimas palaikyti namų pakankamai šiltų (energetinis skurdas)	Mažas pajamas gaunančių tėvų vaikai Vienišų tėvų vaikai Gausios šeimos, auginančios 3 ir daugiau vaikų Vaikai, gyvenantys mieste	26 proc. visų Lietuvos vaikų – apytiksliai 600,000	Duomenys apskaičiuoti PPMI tyrėjų remiantis vaikų, 2020 m. gyvenusių Lietuvoje, statistika ir 2020 m. gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinių tyrimo apklausos duomenimis
Netinkamas būstas ir prastos gyvenimo sąlygos (didelis būsto nepriteklis)	Vieniškų tėvų vaikai Gausios šeimos, auginančios 3 ir daugiau vaikų Šeimos, auginančios vaikus su negalia	8 proc. visų Lietuvos vaikų – apytiksliai 38 000	Duomenys apskaičiuoti PPMI tyrėjų remiantis vaikų, 2020 m. gyvenusių Lietuvoje, statistika ir 2020 m. gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinių tyrimo apklausos duomenimis

V SKYRIUS VISUOMENĖS INFORMACIJOS IR INFORMACIJOS SKLAIDA

88. Visuomenės informavimas ir informacijos sklaida vaiko teisių klausimais yra labai svarbus aspektas, nes tai padeda ugdyti visuomenės sąmoningumą, taip pat, padeda suvokti vaiko teisių ir jų apsaugos svarbą, formuoti požiūrį, kad vaikai yra aktyvūs savo gyvenimo dalyviai ir visuomenės nariai, ir jų balsas, idėjos, dalyvavimas visuomenės gyvenime, sprendimų priėmimo yra toks pats svarbus kaip ir suaugusiųjų. Taip pat informacijos sklaida leidžia pasiekti ir pačius vaikus, o tai yra ypatingai svarbu, norint užtikrinti, kad vaikai aktyviai dalyvautų sprendimų priėmimo ir išsakytų savo nuomonę su jų gyvenimu susijusiais klausimais. Aktyvus vaikų dalyvavimas sprendimų priėmimo yra įmanomas tik tuo atveju, jei vaikai turi su nagrinėjamu klausimu susijusią reikalingą informaciją, kuri yra parengta jiems suprantama (t. y., jų amžių ir brandą atitinkančia) kalba. Atitinkamai, planuojamos tam tikros veiklos, skirtos skleisti informaciją apie Vaiko garantijų sistemą ir jos įgyvendinimą Lietuvoje.

89. Informacija apie Vaiko garantijų sistemą, taip pat apie Lietuvos veiksmus, įgyvendinant Vaiko garantijas, yra prieinama viešai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapyje. Sukurta atskira skiltis, skirta visai informacijai, susijusiai su Vaiko garantijų sistema skelbti (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/vaiko-teisiu-apsauga/vaiko-garantiju-sistema>).

Informacija bus nuolat atnaujinama, skelbiant naujienas, susijusias su Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimu. Viešinimui planuojama naudoti ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos profilius socialiniuose tinkluose Facebook ir LinkedIn. Papildomai bus įvertintos galimybės informaciją apie Vaiko garantijų sistemą ir jos įgyvendinimą skelbti ir kitų valstybinių institucijų tinklapiuose. Patvirtinus Lietuvos Vaiko garantijų sistemos planą, bus parengtas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos spaudos pranešimas, kas, manytina, padidins ir žiniasklaidos susidomėjimą Vaiko garantijų sistema bei leis pasiekti visuomenę dėl papildomų informacijos sklaidos priemonių.

90. Kaip ir buvo paminėta anksčiau, patvirtinus Lietuvos Vaiko garantijų sistemos planą, bus parengta vaikams draugiška Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano versija (2023 m. pirmoje pusėje), kartu su informacija apie Vaiko garantijų sistemą ir jos svarbą vaikams. Ši versija bus pristatyta ir aptarta kartu su vaikais, dalyvaujančiais Vaikų taryboje. Su vaikais bus aptarta ir tai, koku būdu būtų geriausia platinti vaikams draugišką versiją, kad informacija apie Vaiko garantijų sistemą pasiektų kuo daugiau vaikų, apimant ir labiausiai pažeidžiamas vaikų grupes, kurios gali turėti ribotą priėjimą prie informacinių išteklių. Vaikams draugišką versiją planuojama parengti lietuvių, anglų, lenkų ir rusų kalbomis.

91. Parengus vaikams draugišką versiją, planuojama visoms Lietuvos savivaldybėms siųsti informacinį raštą apie Vaiko garantijų sistemą, Lietuvos Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo planą, kartu su vaikams draugiška versija. Savivaldybės bus kviečiamos prisidėti įgyvendinant Vaiko garantijų sistemą ir Lietuvos Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo planą priimant sprendimus savivaldos lygmeniu dėl pagalbos ir kitų paramos priemonių plėtos, pvz., planuojant ir skirstant savivaldybės biudžetą, planuojant naujų paslaugų plėtrą ar ieškant kitų sprendimų dėl pagalbos vaikams ir jų šeimoms. Manytina, kad Lietuvos dalyvavimas ES parengiamųjų veiksmų III etape „Vaiko garantijų išbandymas ES valstybėse narėse“ suteikė ypatingą naudą valstybei, leido identifikuoti konkrečias labiausiai pažeidžiamas vaikų grupes, todėl ši informacija gali būti naudinga ir savivaldos lygmeniu, nes atlikta giluminė politikos analizė gali padėti geriau suprasti Lietuvos vaikų – tiek nacionaliniu, tiek atitinkamai, savivaldos lygmeniu – poreikius ir patiriamus iššūkius, ir priimti sprendimus, atitinkančius geriausius vaiko interesus. Pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius teisės aktus, būtent savivaldybės organizuoja ir finansuoja socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo, taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) ir kitų reikalingų paslaugų vaikui ir šeimai prieinamumą ir kompleksiskumą, teikdamos prioritetą paslaugų teikimui bendruomenėje; analizuoja vaiko gerovės būklę savivaldybėje, planuoja ir užtikrina vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą; organizuoja ikimokyklinį, priešmokyklinį, bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir profesinį orientavimą, vaikų neformalųjį švietimą, organizuoja ir koordinuoja švietimo pagalbos vaikui, mokytojui, šeimai, mokyklai teikimą, užtikrina vaikų, turinčių specialiųjų ugdymo (ugdymosi) poreikių, teisių įgyvendinimą ir kt. Kartu savivaldybių bus prašoma vaikams draugiška versija apie Vaiko garantijų sistemą pasidalinti su specialistais, tiesiogiai dirbančiais su vaikais. Savivaldos lygmeniu veikia vaikų dienos centrai, bendruomeniniai vaikų globos namai, vietinės nevyriausybinės organizacijos, dirbančios su vaikais ir jų šeimomis ir kt., kurios taip pat pasiekia ir labiausiai pažeidžiamas vaikų grupes, todėl manytina, kad tai leis užtikrinti plačią informacijos apie Vaiko garantijų sistemą ir jos įgyvendinimą Lietuvoje sklaidą.

92. Vaiko garantijų sistema bus pristatoma ir įvairių renginių, konferencijų ar kitų panašių veiklų metu. Dar iki Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano parengimo, Vaiko garantijų sistema buvo pristatyta pvz., NVO vaikams konfederacijos renginio Lietuvos Respublikos Seime metu (2022 m. kovo 25 d., konferencijos „Vaiko gerovės sistema Lietuvoje: aktualijos ir perspektyvos“ metu), o 2023 m. jau yra numatyta pristatymą daryti ir Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitete, kaip parlamentinės kontrolės dalį.

VI SKYRIUS SUIINTERESUOTŲ ŠALIŲ ĮTRAUKIMAS

93. Kadangi Lietuva dalyvavo ES parengiamųjų veiksmų III etape „Vaiko garantijų išbandymas ES valstybėse narėse“, skirtame pasiruošti įgyvendinti Vaiko garantijų sistemą, kurio metu buvo atlikta giluminė politikos analizė, tai leido užtikrinti ir aktyvų įvairių suinteresuotų šalių įtraukimą. Tiek giluminė politikos analizė, tiek politikos trumpraštis buvo parengtas ne tik atlikus literatūros, teisės aktų,

statistinių duomenų, kt. analizę, bet ir organizuojant interviu ir konsultacijas su interesuotomis šalimis. Šiose konsultacijose dalyvavo institucijos, įstaigos ir organizacijos iš įvairių sričių, dirbančių tiek nacionaliniu, tiek savivaldos lygmeniu.

94. Nacionaliniu lygmeniu tai buvo atstovai iš šių institucijų, įstaigų ir organizacijų: Valstybės duomenų agentūros, Higienos instituto, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos. Taip pat, konsultacijose dalyvavo atstovai iš Vilniaus, Panevėžio ir Šiaulių visuomenės sveikatos biurų, Europos kovos su skurdu tinklo (Lietuvos biuras), NVO vaikams konfederacijos, Lietuvos SOS vaikų kaimų draugijos, Gargždų ir Panevėžio socialinių paslaugų centrų, Vilniaus socialinio klubo, Nacionalinės švietimo agentūros, Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“, Romų bendruomenės centro, Šiaulių rajono savivaldybės Švietimo ir sporto skyriaus, Šiaulių miesto, Neringos, Radviliškio rajono, Vilniaus rajono, Telšių rajono savivaldybių, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos, Vytauto Didžiojo ir Mykolo Romerio universitetų. Sutelktųjų grupių diskusijoje, skirtoje vaikų galimybėms gauti sveikatos priežiūros paslaugas aptarti, dalyvavo Santaros ligoninės Vaikų ir paauglių psichiatrijos skyrius, Asociacija Lietuvos neįgaliųjų forumas, Panevėžio visuomenės sveikatos biuras, Sveikatos apsaugos ministerija, nevyriausybinė organizacija „Savanoriai vaikams“. Sutelktųjų grupių diskusijoje, skirtoje integruotų paslaugų vaikams poreikiui aptarti, dalyvavo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Ikimokyklinio ugdymo skyriaus, Kauno miesto savivaldybės administracijos, Šiaulių miesto savivaldybės administracijos, Kazlų Rūdos savivaldybės administracijos, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos, Vilkaviškio savivaldybės administracijos, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Nacionalinės švietimo agentūros, Panevėžio jaunimo dienos centro, visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“ atstovai. Kaip galima pastebėti iš suinteresuotų šalių įvairovės, buvo siekiama įtraukti kuo įvairesnes institucijas, įstaigas ir organizacijas, dirbančias vaikų gerovės srityje. Tai leido užtikrinti, kad buvo atsižvelgta tiek į nacionaliniu lygmeniu dirbančių institucijų, įstaigų ir organizacijų nuomonę ir patirtį, tiek į savivaldos, praktiniu lygmeniu dirbančių įstaigų ir organizacijų patirtį, kurios dažnai yra arčiau vaiko ir šeimos, greičiau pastebi praktinius iššūkius. Taip pat, tokia įvairovė buvo svarbi ir tuo aspektu, kad Lietuvoje vis dar yra nemažas atotrūkis tarp paslaugų ir kitų paramos priemonių prieinamumo vaikams ir šeimoms didžiuosiuose miestuose / savivaldybėse ir mažesnėse savivaldybėse, kaimo vietovėse. Todėl buvo siekiama užtikrinti, kad konsultacijose dalyvaus ne tik didžiuosius miestus, didžiąsias savivaldybes atstovaujantys asmenys / specialistai, bet ir mažesnių savivaldybių atstovai.

95. Atsižvelgiant į tai, kad Taryba dalyvaus visame procese kaip Vaiko garantijų sistemos ir jos įgyvendinimo Lietuvoje (apimant ir Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano stebėseną) kaip papildomas koordinacinis mechanizmas, tai užtikrins bendradarbiavimą su suinteresuotomis šalimis visą Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo Lietuvoje laikotarpį. Svarbu tai, kad Tarybos veikloje dalyvauja visų svarbiausių sričių – valstybės institucijų, savivaldybių, pilietinės visuomenės, nepriklausomų žmogaus teisių stebėjimo organizacijų ir pačių vaikų atstovai. Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo klausimai Tarybai buvo pristatyti kelių Tarybos posėdžių metu – 2021 m. lapkričio 15 d. posėdžio metu (šio posėdžio metu taip pat priimtas sprendimas dėl Tarybos paskyrimo papildomu Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo Lietuvoje mechanizmu), 2022 m. vasario 10 d.

96. *Vaikų ir jaunų žmonių dalyvavimo užtikrinimas.* Kaip ir buvo paminėta, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo procese dalyvaus ir Vaikų taryba, kas užtikrins galimybes vaikų dalyvavimui ir vaiko teisės į nuomonę įgyvendinimui. Taryboje taip pat dalyvauja vaikų atstovai – tai keturi mokinių atstovai (iš Lietuvos moksleivių sąjungos).

97. Taip pat, ES parengiamųjų veiksmų III etapo „Vaiko garantijų išbandymas ES valstybėse narėse“ konsultacijose dalyvavo vaikų atstovai – vaikai buvo pasiekti padedant socialiniams partneriams, t. y., nevyriausybinėms organizacijoms. Buvo siekiama užtikrinti ir vaikų iš labiausiai pažeidžiamų vaikų grupių dalyvavimą, t. y., vaikų iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis, globojami (rūpinami) vaikai, vaikų, turinčių psichinės sveikatos iššūkių, vaikų, turinčių negalią, vaikų migracijoje, migrantų kilmės, tautinių mažumų vaikus (apimant ir romų vaikus).

VII SKYRIUS

KOKYBINIAI IR KIEKYBINIAI TIKSLAI

98. Remiantis gilumine politikos analize, pagrindiniai ilgalaikiai tikslai, kurių siekiama įgyvendinus Lietuvos Vaiko garantijų sistemos planą ir kurie, laikoma, leis įvertinti bendrą Lietuvos progresą mažinant vaikų skurdą ir socialinę atskirtį, yra tokie:

Nr.	Tikslas	Rodiklis	Apibrėžimas	Šaltinis	Dabartinė situacija Lietuvoje	Tikslas (iki 2030 m.)
1.	Iki 2030 m. perpus sumažinti vaikų, gyvenančių sunkiame materialiniame ir socialiniame nepriteklyje, dalį (vertinant pagal 2019 m.)	Vaikų sunkaus materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis	Sunkus materialinis ir socialinis nepriteklus apibrėžiamas kaip asmens negalėjimas patenkinti 7 iš 13 materialinio ir socialinio nepritekliaus elementų.	Eurostat, Valstybės duomenų agentūra	7,7 proc. (2019)	3,35 proc.
2.	Iki 2030 m. perpus sumažinti vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, dalį (pradinis rodiklis 2015 m.)	Vaikai, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis (AROPE) (<18 metų)	Laikoma, kad vaikui kyla skurdo ar socialinės atskirties rizika, jei esama bent vieno iš šių požymių: santykinis pajamų skurdas, didelis materialinis nepriteklus ir (arba) vaikas gyvena mažo darbo intensyvumo namų ūkyje.	Eurostat, Valstybės duomenų agentūra	23,1 proc. (2020)	15,35 proc.
3.	Iki 2030 m. padidinti grynujų pinigų pervedimų veiksmingumą mažinant vaikų skurdą (pradinis rodiklis 2015 m.)	Socialinių pervedimų įtaka vaikų skurdo mažinimui	Socialinių pervedimų veiksmingumas yra susijęs su skurdo rizikos procentinės dalies sumažinimu dėl socialinių pervedimų.	Eurostat, Valstybės duomenų agentūra	29,39 proc. (2020)	32,03 proc.

99. Papildomai, bus vertinami šie rodikliai:

99.1. vaikų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinojoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų (pradinė reikšmė – 77,9 proc. (2022 m.), siektina reikšmė (iki 2030 m.) – 90 proc.);

99.2. % vaikų (0-6 metų), gaunančių ikimokyklinio ugdymo paslaugas (pirmąjį ir antrąjį ciklą) (pradinė reikšmė – 44,2 % pirmajame cikle ir 90,3 % antrajame cikle (2022 m.), siektina reikšmė (iki 2030 m.) – ne mažiau kaip 50 proc. pirmajame cikle ir 96 proc. antrajame cikle);

99.3. % 0–5 metų amžiaus vaikų, gaunančių ikimokyklinio ugdymo paslaugas mieste, ir vaikų nuo 0 iki 5 metų amžiaus, gaunančių ikimokyklinio ugdymo paslaugas kaimo vietovėse (pradinė reikšmė – 74,1 proc. vaikų nuo 0 iki 5 metų amžiaus gavo ikimokyklinio ugdymo paslaugas mieste ir 32,8 proc. vaikų nuo 0 iki 5 metų gavo ikimokyklinio ugdymo paslaugas kaimo vietovėse (2020–2021 m.); siektina reikšmė (iki 2030 m.) – ne mažiau kaip 96 proc. vaikų nuo 0 iki 5 metų amžiaus gavo ikimokyklinio ugdymo paslaugas mieste ir kaimo vietovėse);

99.4. vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, lankančių Įstaigą, procentinė dalis (pradinė reikšmė – 23 123 vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, t. y., 19,9 proc. (2018 m.) lanko valstybinę Įstaigą, siektina reikšmė (iki 2030 m.) – 100 proc. dėmesio sulaukia per 6 mėnesius);

99.5. % vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, besimokančių bendrojo lavinimo mokykloje (pradinė reikšmė – 98,3 proc. vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokosi bendrojo lavinimo mokykloje (2020–2021 m.), siektina reikšmė (iki 2030 m.) – 100% dėmesio sulaukia per 6 mėnesius);

99.6. reikiamo pasiekimų lygio skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų srityse nepasiekiančių moksleivių dalis (pradinė reikšmė – skaitymas (476), matematika (481), tikslieji mokslai (482) (PISA 2018), siektina reikšmė (iki 2030 m.) – perpus sumažinti reikiamo lygio nepasiekiančių moksleivių skaičių, ypatingą dėmesį skiriant vaikams, gyvenantiems namų ūkiuose, kurių disponuojamųjų pajamų mediana yra žemiau 60 proc., ir gyvenantiems kaimo vietovėse);

99.7. vaikų (2 metų amžiaus), paskiepytų viena tymų, epideminio parotito ir raudonukės (MMR) vakcinos doze, aprėptis (pradinė reikšmė – 92 proc. (2018 m.), siektina reikšmė (iki 2030 m.) – 95 proc.);

99.8. vaikų, turinčių nepatenkintų psichikos sveikatos poreikių, dalis. Nepatenkinti poreikiai apibrėžiami kaip psichikos sveikatos priežiūros paslaugų neprieinamumas dėl atstumo, transporto ar finansinių priežasčių (pradinė reikšmė – 31,3 proc. (2018 m.), siektina reikšmė (iki 2030 m.) – 22 proc.);

99.9. vaikų ir paauglių, kurie bent kartą per dieną valgo šviežių vaisių ir daržovių, dalis 20 proc. mažiausias pajamas gaunančių namų ūkių (pradinė reikšmė – vaisiai: 34,4 proc., daržovės: 31,7 proc. (2020 m.). Žemesni vaikų iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių rodikliai. Siektina reikšmė (iki 2030 m.) – 64 proc.).

100. Taip pat, siekiant užtikrinti tinkamą Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano stebėseną, ir šiame plane numatytų priemonių įgyvendinimo, yra numatomi atskiri su kiekviena plano priemone susiję tikslai ir rodikliai. Šie tikslai ir rodikliai yra nurodomi prie kiekvienos priemonės, Lietuvos Vaiko garantijų sistemos priemonių plane (Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano priedas). Priemonių plane prie kiekvienos priemonės nurodomas tikslas, t. y., kokio rezultato siekiama vaikams, taip pat, nurodomas rodiklio (-ų), kuris (-e) leis pamatuoti pasiektą rezultatą tikslo atžvilgiu pavadinimas, pradinė rodiklio reikšmė, siekiama rodiklio reikšmė 2025 m. ir siekiama rodiklio reikšmė 2030 m. Tokiu būdu užtikrinamas pasiektų rezultatų vaikams vertinimas tiek Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano įgyvendinimo pabaigoje (t. y., 2030 m.), tiek vertinami tarpiniai rezultatai.

VIII SKYRIUS PRIEMONIŲ PLANAS

101. Priemonių, skirtų įgyvendinti Vaiko garantijų sistemą Lietuvoje, planas pateikiamas Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano priede.

IX SKYRIUS POLITIKOS SISTEMA

102. Nepaisant to, kad Lietuva neturi vieningos, išsamios vaiko teisių strategijos, vaiko teisių įgyvendinimo ir apsaugos klausimai, vaiko gerovės klausimai atsispindi atskiruose valstybės strateginiuose dokumentuose.

103. Vyriausybės programos tikslai, uždaviniai ir siekiai atitinka ir Vaiko garantijų sistemos siekius:

103.1. pabrėžiama kokybiško švietimo svarba, atkreipiant dėmesį ir į tai, kad visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų gyvenimo situacijos, būtina sukurti tinkamas vienodo starto galimybes – pabrėžiama, kad bus siekiama, kad kiekvienas vaikas, nepaisant jo gyvenamosios vietos, socialinės padėties ar specialiųjų poreikių, turėtų vienodas galimybes įgyti perspektyvą suteikiančią išsilavinimą;

103.2. taip pat orientuojamasi į poreikį skatinti labiau prieinamą ikimokyklinį ugdymą ir priežiūros paslaugas – nurodoma, kad vienas iš siekių yra užtikrinti, kad visi vaikai nuo trijų metų, iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis ir patiriančioms socialinę riziką, lankyti įstaigas; taip pat, kad galimybė lankyti įstaigą būtų prieinama ir visiems kitiems vaikams;

103.3. išskiriamas siekis sudaryti sąlygas visiems vaikams tinkamai pasirengti mokyklai, apimant ir tokius svarbius aspektus kaip paprastesnę vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, integraciją į bendrojo ugdymo procesą mokyklose ir visuomenėje;

103.4. siekiama plėsti neformaliojo ugdymo krepšelio aprėptį, kad 80 proc. vaikų lankyti bent vieną neformaliojo ugdymo veiklą;

103.5. pabrėžiama, kad svarbu užtikrinti, kad vaikai būtų saugūs visose savo gyvenimo aplinkose;

103.6. dėmesys skiriamas ypatingai pažeidžiamoms vaikų ir jaunų žmonių grupėms, pabrėžiant papildomos valstybės paramos svarbą šioms grupėms. Pvz., numatoma didinti socialinių paslaugų prieinamumą, paslaugų atitikimą vaikų, jaunų žmonių ir jų šeimų individualiems poreikiams, paslaugų vaikams, turintiems negalią, prieinamumą, efektyvesnę pagalbą vaikams ir jauniems žmonėms, kuriems būdingas aukštos rizikos elgesys, kt.;

103.7. numatoma institucinės vaiko globos (rūpybos) alternatyvų tolesnė plėtra ir stiprinimas;

103.8. taip pat numatomi ir kiti tikslai, kurie dera su Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimu.

104. Atskiros priemonės, kurios prisideda prie Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo yra numatytos ir plėtros programose, pvz., socialinėje srityje įvairios priemonės, skirtos stiprinti šeimoms, auginančias vaikus, sudaryti kokybiškesnės pagalbos vaikams ir jų šeimoms prieinamumo galimybes, spręsti dabartinius iššūkius, kurie užkerta kelią vaikams ir šeimoms gauti savalaikę, sėkmingą pagalbą yra numatytos Šeimos politikos stiprinimo plėtros programoje (ypatingas dėmesys šioje programoje teikiamas įvairių paslaugų visoms vaikų grupėms ir jų šeimoms plėtrai ir stiprinimui), Pajamų nelygybės mažinimo plėtros programoje, Įtraukios darbo rinkos plėtros programoje, Socialinės sutelkties plėtros programoje. Švietimo srityje įvairios priemonės, skirtos didinti vaikų galimybes švietime, yra numatytos pvz., Švietimo plėtros programoje, sveikatos srityje prie geresnių sąlygų vaikams kūrimo prisideda Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa. Lietuva taip pat palaiko naująją Europos Sąjungos vaiko teisių strategiją ir jos tikslus.

105. Pastaraisiais metais taip pat vis labiau orientuojamasi į įrodymais grįstų sprendimų įgyvendinimą, ypatingai paslaugų vaikams ir šeimoms srityje. Šiuo tikslu Lietuvoje buvo pradėtos diegti tokios įrodymais grįstos programos kaip Multidimensinė šeimos terapijos programa (MDFT programa), Šeimos konferencijos metodas, pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo programa „Neįtikėtini metai“, kurios taip pat reikšmingai prisideda prie vaikų socialinės atskirties mažinimo (pvz., didinant visos bendruomenės atsakomybę už vaikus ir jų patiriamus sunkumus, formuojant vaikų ir šeimų įgūdžius savarankiškai spręsti patiriamas problemas kasdieniniame gyvenime, stiprinant vaikų psichinę sveikatą, keičiant požiūrį į vaikus ir šeimoms, patiriančias sunkumų ir pan.). Įgyvendinamos svarbios priemonės, susijusios su pinigine socialine parama šeimoms, pvz., valstybės remiamos pajamos, kurios sudaro socialinių išmokų bazę, 2018 m. pradžioje pirmą kartą per dešimtmetį padidėjo daugiau nei 20 proc., nuo 2018 m. visiems vaikams mokama ir universali išmoka vaikui, kuri didėjo kelis kartus 2019–2022 m. laikotarpiu, o vaikams, turintiems negalią, taip pat gausių ir nepasiturinčių šeimų vaikams papildomai skiriama išmoka vaikui. Įgyvendinama ir kita tikslinė priemonė, skirta gausioms (auginančioms tris ir daugiau vaikų) šeimoms ir šeimoms, auginančioms vaikus su negalia – tai „Šeimos kortelė“, kuri garantuoja nuolaidas tam tikroms partnerių organizacijų siūlomoms prekėms ir paslaugoms. Nuolaidos ir lengvatos gali būti taikomos maisto prekėms, būtiniams prekėms ir kai kurioms paslaugoms

viešajame ir privačiame sektoriuose ir gali būti vienkartinės arba periodinės. Įvairios papildomos priemonės buvo sukurtos ir įgyvendintos COVID-19 pandemijos metu. Todėl galima teigti, kad Lietuvos valstybės politika yra palanki Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimui ir atitinka jos tikslus.

X SKYRIUS

EUROPOS SAJUNGOS STRUKTŪRINIŲ FONDŲ LĖŠOS

106. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/1057, kuriuo nustatomas „Europos socialinis fondas +“ (ESF +) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1296/2013, numatyta, kad valstybės narės, kuriose vidutinis jaunesnių nei 18 metų vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, lygis pagal Eurostato duomenis 2017–2019 m. laikotarpiu viršijo to laikotarpio ES vidurkį, vaiko garantijų iniciatyvai įgyvendinti turėtų skirti bent 5 proc. savo ESF + krypties, kuriai taikomas pasidalijamasis valdymas, išteklių.

107. Lietuvoje priemonėms, numatytoms Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plane, įgyvendinti skiriama 8,7 proc. ESF + lėšų, kas sudaro 98,98 mln. Eur. Šios lėšos paskirstytos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai – 60,25 mln. Eur ES lėšų, Sveikatos apsaugos ministerijai – 10,9 mln. Eur ES lėšų, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai – 27,83 mln. Eur ES lėšų.

108. Priemonės, kurių įgyvendinimą planuojama finansuoti ESF + lėšomis:

108.1. Socialinės apsaugos srityje planuojama priemonė – didinti paslaugų vaikams, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, prieinamumą įgyvendinant Vaiko garantijų sistemą. Priemonė bus įgyvendinama trimis kryptimis:

108.1.1. paslaugų vaikams, turintiems negalią, vaikams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turi specialiųjų poreikių, plėtra. Pokyčiu siekiama užtikrinti vaikams, turintiems negalią, ir vaikams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turi specialiųjų poreikių, reikalingas paslaugas, jų geresnį prieinamumą pagal šeimos gyvenamąją vietą, vaiko individualius poreikius, amžiaus tarpinių ypatumus, tokiu būdu atskleisti negalią ar specialiųjų poreikių dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčio vaiko potencialą, mažinti jo negalios / sutrikimo poveikį vaiko raidai.

108.1.2. Paslaugų vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimoms plėtra. Pokyčiu siekiama padėti vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimos nariams laiku įgyti reikiamų žinių, susijusių su vaiko negalia ar sutrikimu, lengviau spręsti kasdienio gyvenimo iššūkius, geriau derinti asmeninį gyvenimą ir vaiko, turinčio negalią, priežiūrą, kompensuoti šeimos interesus ir poreikius, tinkamai rūpintis vaiku, turinčiu negalią, ir sėkmingiau tvarkytis su šeimos situacija.

108.1.3. Paslaugų vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimose augantiems kitiems vaikams (broliams, seserims) plėtra. Pokyčiu siekiama mažinti vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimose augančių kitų vaikų apleistumo riziką, užtikrinti jų poreikius, padėti šeimos nariams suderinti asmeninius interesus ir poreikius bei negalią / sutrikimą turinčio vaiko priežiūrą.

108.2. Sveikatos apsaugos srityje, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje nėra užtikrinama sisteminga lydimoji, nuo ligos ar negalios nustatymo fakto prasidedanti psichosocialinė ir (ar) psichoterapinė pagalba vienai labiausiai pažeidžiamų grupių – vaikams su psichosocialine negalia ir jų šeimoms. Todėl, įgyvendinant Vaiko garantijų sistemą, bus vykdomos šios veiklos:

108.2.1. mokslo įrodymais grįstų psichosocialinių, psichologinių ir (ar) psichoterapinių paslaugų vaikui iki 18 metų amžiaus teikimas nuo raidos sutrikimo ar psichosocialinės negalios nustatymo momento;

108.2.2. psichosocialinių ir (ar) psichoterapinių paslaugų vaiko artimiesiems (tėvams, broliams, seserims, globėjams ir kt.) teikimas, siekiant mažinti su vaiko priežiūra susijusius neigiamus psichologinius veiksnius (stresas, įtampa ir kt.) ir gerinti gyvenimo kokybę;

108.2.3. specialistų apmokymas, kaip taikyti įrodymais grįstus metodus vaikų, turinčių psichosocialinę negalią, sveikatai gerinti ir jų šeimos narių ar globėjų gyvenimo kokybei gerinti.

108.3. Švietimo srityje, bus siekiama užtikrinti vaikų, patiriančių socialinę riziką, aktyvesnio įtraukimo į ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą – ES lėšomis bus siekiama padengti vaikų, kurie yra

ugdomi pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programas (įskaitant ir privalomąjį ikimokyklinį ugdymą) ir auga socialinę riziką patiriančiose šeimose, ugdymo išlaidas (įskaitant neformalųjį vaikų švietimą, ugdymo priemones, maitinimą ir transporto išlaidas), tokiu būdu maksimaliai užtikrindama ankstyvą vaiko įtrauktį į švietimo sistemą.

XI SKYRIUS STEBĖSENA

109. Duomenys apie vaikus ir jų situaciją, susiję su Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano įgyvendinimu bus renkami naudojant turimas duomenų rinkimo sistemas, pvz., SPIS, ŠVIS, ir kt. Taip pat duomenys bus renkami iš priemonių įgyvendinimo ataskaitų, savivaldybių teikiamų statistinių ir kt. duomenų. Priemonių plane (Lietuvos Vaiko garantijų sistemos plano priedas) prie kiekvienos priemonės nurodoma, iš kokių šaltinių bus renkami duomenys, kurie leis stebėti konkrečios priemonės įgyvendinimą ir pasiektą progresą. Tam tikrą duomenų dalį renka Valstybės duomenų agentūra, pvz., duomenis, susijusius su skurdu, apimant ir namų ūkius su vaikais. Vienas iš didžiausių iššūkių Lietuvoje, susijusių su statistinių duomenų apie vaikus rinkimu yra tai, kad tokie duomenys ne visais atvejais būna labai išsamūs, t. y., ne visais atvejais duomenys renkami apimant visus svarbius aspektus, pvz., vaikų gyvenamąją vietą (miestas ar kaimas), amžiaus grupes, tautybę, ir pan.

110. Atkreiptinas dėmesys, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija šiuo metu rengia Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 8 d. nutarimo Nr. 695 „Dėl Statistinės informacijos apie vaikus rodiklių sąrašo partvirtinimo“ pakeitimo projektą – atliekami reikšmingi pakeitimai, kurie leis rinkti daugiau statistinių duomenų apie vaikus skirtingose srityse, pvz., numatoma rinkti naujus ir išsamesnius rodiklius, susijusius su: galimais vaiko teisių pažeidimais; vaikais, galimai patyrusiais smurtą; vaikais, tapusiais prekybos žmonėmis, aukomis; vaikais, augančiais su motinomis laisvės atėmimo vietose; vaikais, kuriems taikoma minimali / vidutinė priežiūra; mokiniais, įgijusiais pagrindinį išsilavinimą ir tais pačiais metais tęsiančiais mokslą; vaikais, ugdomais šeimose; vaikais, turinčiais negalią, ugdomais įtraukiuoju būdu bendros paskirties švietimo įstaigose; įvaikinamais vaikais, atitinkančiais specialiuosius kriterijus; paskelbtomis dingusių vaikų paieškomis; nelydimais nepilnamečiais užsieniečiais; šeimomis ir vaikais, kuriems teikiama socialinė priežiūra / taikoma atvejo vadyba ir kt. Pakeitimai leis rinkti išsamesnius duomenis apie vaikus, nes siekiama, kad kuo daugiau duomenų būtų suskirstyta pagal vaikų amžiaus grupes, gyvenamąją vietą (miestas/kaimas), lytį ir kitus parametrus.

111. Galimai Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimas Lietuvoje gali identifikuoti papildomus iššūkius, susijusius su duomenų rinkimu, kurie būtų svarbūs vertinant vaikų skurdo ir socialinės atskirties situaciją tam tikrais aspektais, arba kurie leistų įvertinti įgyvendinamų priemonių poveikį vaikų skurdui ir socialinei atskirčiai. Tokiu atveju bus ieškoma papildomų sprendimų šiems iššūkiams spręsti (atitinkamai bus papildomas ir Lietuvos Vaiko garantijų sistemos planas).

LIETUVOS VAIKO GARANTIJŲ SISTEMOS PRIEMONIŲ PLANAS

Eil. nr.	Priemonė	Priemonės tikslas ir turinys (aprašymas)	Priemonės finansavimo šaltinis	Įgyvendinimo laikotarpis	Rodiklio pavadinimas	Pradinis rodiklis	Siekiami kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2025 m.	Siekiamai kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2030 m.	Įgyvendinančioji institucija, dalyvaujantios institucijos	Stebėsenos procesas (kaip vyks stebėseną dėl priemonės įgyvendinimo progreso)	Duomenų šaltiniai
Vaikai, turintys negalią, specialiųjų poreikių (apimant ir dėl sveikatos būklės kylančius poreikius) ir (ar) raidos sutrikimų											
1.	Paslaugų vaikams, turintiems negalią, vaikams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turi specialiųjų poreikių, bei jų šeimos nariams; plėtra	<p>Veiklos vykdymas numatomas trimis kryptimis:</p> <p>a) paslaugų vaikams, turintiems negalią, vaikams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turi specialiųjų poreikių, plėtra. Pokyčiu siekiama užtikrinti vaikams, turintiems negalią, ir vaikams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turi specialiųjų poreikių, reikalingas paslaugas, jų geresnį prieinamumą pagal šeimos gyvenamąją vietą, vaiko individualius poreikius, amžiaus tarpsnių ypatumus, tokiu būdu atskleisti negalią ar specialiųjų poreikių dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčio vaiko potencialą, mažinti jo negalios / sutrikimo poveikį vaiko raidai.</p> <p>b) Paslaugų vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimoms plėtra. Pokyčiu siekiama padėti vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimos nariams laiku įgyti reikiamų žinių, susijusių su vaiko negalia ar sutrikimu, lengviau spręsti kasdienio gyvenimo iššūkius, geriau derinti asmeninį gyvenimą ir vaiko, turinčio negalią, priežiūrą, kompensuoti šeimos interesus ir poreikius, tinkamai rūpintis vaiku, turinčiu negalią, ir sėkmingiau tvarkytis su šeimos situacija.</p> <p>c) Paslaugų vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimose augantiems kitiems vaikams (broliams, seserims) plėtra. Pokyčiu siekiama mažinti vaikų, turinčių negalią ar dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turinčių specialiųjų poreikių, šeimose augančių kitų vaikų apleistumo riziką.</p>	2021–2027 metų Europos sąjungos (toliau – ES) fondų investicijų programos lėšos (Vaiko garantijų sistema)	2023–2029	Asmenų, palankiai vertinančių bendruomeninių paslaugų, susijusių su vaiko garantijų sistema, kokybę, dalis (proc.)	90,8 (2020)	-	95 (2029)	<p>Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM)</p> <p>Dalyvaujančios: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM), Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM)</p>	Atliekamos projekto dalyvių apklausos	Apklausų duomenys

Eil. nr.	Priemonė	Priemonės tikslas ir turinys (aprašymas)	Priemonės finansavimo šaltinis	Įgyvendinimo laikotarpis	Rodiklio pavadinimas	Pradinis rodiklis	Siekiami kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2025 m.	Siekiamai kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2030 m.	Įgyvendinančioji institucija, dalyvaujančios institucijos	Stebėsenos procesas (kaip vyks stebėseną dėl priemonės įgyvendinimo progreso)	Duomenų šaltiniai
		užtikrinti jų poreikius, padėti šeimos nariams suderinti asmeninius interesus ir poreikius bei vaiko, turinčio negalią / sutrikimą, priežiūrą.									
2.	Sukurti vieno langelio principu veikiančią pagalbą neįgaliesiems asmenims ir šeimoms, auginančioms neįgalius vaikus, mechanizmą	Užtikrinti, kad asmenims, turintiems negalią ir šeimoms, kurios augina vaikus, turinčius negalią, būtų lengvai prieinama informacija apie galimybes gauti paslaugas bei pati pagalba ir paslaugos, tokiu būdu išvengiant ir pagalbos fragmentiškumo.	Valstybės biudžeto lėšos (toliau – VB)	2023–2030	Neįgaliųjų, pasinaudojusių socialinės integracijos priemonėmis, skirtomis jų socialinei atskirčiai mažinti, dalis nuo visų šių priemonių gavėjų skaičiaus (proc.)	33 (2021)	38	42	SADM	Renkant informaciją apie suteiktų paslaugų skaičių, paslaugų gavėjų skaičių, kokybinius pokyčius	Renkama informacija
3.	Teikti medicinines reabilitacijos paslaugas vaikams, turintiems negalią	Fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytojui skirus, teikti 20 dienų palaikomąją reabilitaciją vaikams iki 18 metų, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas neįgalumas dėl nervų sistemos ligų, atramos-judamojo aparato pažeidimų, ausų, nosies, gerklės, akių ligų ar kraujų ir kraujų limfomos ligų. Šiuo metu įvairias reabilitacijos paslaugas (pvz., palaikomąją reabilitaciją, stacionarinę reabilitaciją, ambulatorinę reabilitaciją, kt.) vaikams teikia 6 sveikatos priežiūros įstaigos Lietuvoje: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos; Vaikų ligoninės, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialo, Vaikų reabilitacijos skyrius „Saulutė“; VšĮ Abromiškių reabilitacijos ligoninė; VšĮ Palangos vaikų reabilitacijos sanatorija „Palangos gintaras“; VšĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Kauno ligoninės Vaikų ligų klinikos Vaikų reabilitacijos skyrius „Žibutė“; VšĮ Utenos ligoninė.	Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos	2023–2030	Medicininės reabilitacijos paslaugas ataskaitiniais metais gavusių vaikų, turinčių negalią skaičius – pagal poreikį	Pagal poreikį	Medicininės reabilitacijos paslaugas ataskaitiniais metais gavusių vaikų, turinčių negalią skaičius – pagal poreikį	Medicininės reabilitacijos paslaugas ataskaitiniais metais gavusių vaikų, turinčių negalią skaičius – pagal poreikį	Valstybinė ligonių kasa (toliau – VLK) Dalyvaujančios institucijos – pagal VLK interneto svetainėje paskelbtus duomenis	VLK renka informaciją apie apmokėtas paslaugas	VLK duomenys ataskaitiniais metais
4.	Psichosocialinę negalią turinčių vaikų ir jų šeimos narių ar globėjų psichikos sveikatos ir emocinės gerovės stiprinimas	Užtikrinti palydimosios (pradedamos teikti kuo anksčiau arba iškart nuo vaikai raudos/psichikos ir elgesio sutrikimo diagnozės suteikimo arba neįgalumo nustatymo fakto) psichosocialinės ir (ar) psichoterapinės pagalbos, grįstos mokslo įrodymais paremtais metodais, pritaikytos pagal individualų poreikį, užtikrinant jų prieinamumą ir kokybę.	2021–2027 m. ES fondų investicijų programos lėšos Vaiko garantijų sistema	2023–2029	Psichosocialinę negalią turinčių vaikų šeimos narių / globėjų pasitenkinimas gautomis paslaugomis, proc. Psichosocialinę negalią turinčių	-	-	2027 m. pabaigoje – vaikų, turinčių psichosocialinę negalią šeimos narių / globėjų pasitenkinimas gautomis paslaugomis (siektina reikšmė – 40	SAM, Europos socialinio fondo agentūra	Bus apklausiami paslaugų gavėjai ir vaikų šeimos nariai/globėjai paslaugų suteikimo pradžioje ir pabaigoje.	Renkami apklausų duomenys

Eil. nr.	Priemonė	Priemonės tikslas ir turinys (aprašymas)	Priemonės finansavimo šaltinis	Įgyvendinimo laikotarpis	Rodiklio pavadinimas	Pradinis rodiklis	Siekiami kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2025 m.	Siekiamai kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2030 m.	Įgyvendinančioji institucija, dalyvaujančios institucijos	Stebėsenos procesas (kaip vyks stebėseną dėl priemonės įgyvendinimo progreso)	Duomenų šaltiniai
					vaikų ar jų šeimos narių / globėjų, gavusių paslaugas, skaičius			proc.) Vaikų, turinčių psichosocialinę negalią ar jų šeimos narių / globėjų, gavusių paslaugas, skaičius – 3000			
5.	Prireikus pritaikyti būstą ir artimą gyvenamąją aplinką pagal individualius vaikų, turinčių negalią poreikius	Gerinti gyvenamąją aplinką atliepiant individualius vaikų su negalia poreikius.	VB	2023–2030	Vaikų su negalia, kuriems pritaikytas būstas, dalis nuo visų vaikų su negalia, kurie kreipėsi dėl būsto pritaikymo, proc.	49,5 (2021)	60	85	SADM Dalyvaujančios – Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NRD), savivaldybės	Renkamos ir analizuojamos ataskaitos	Ataskaitos
6.	Aprūpinti vaikus su negalia techninės pagalbos priemonėmis	Tobulinti aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis sistemą.	VB	2023–2030	Vaikų su negalia, aprūpintų techninės pagalbos priemonėmis, dalis nuo visų prašymus dėl vaikų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis pateikusių asmenų skaičiaus, proc.	92 (2021)	93	97	Techninės pagalbos neįgaliesiems centras prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Dalyvaujančios – SADM	Renkamos ir analizuojamos ataskaitos	Ataskaitos

Eil. nr.	Priemonė	Priemonės tikslas ir turinys (aprašymas)	Priemonės finansavimo šaltinis	Įgyvendinimo laikotarpis	Rodiklio pavadinimas	Pradinis rodiklis	Siekiami kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2025 m.	Siekiamai kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2030 m.	Įgyvendinančioji institucija, dalyvaujančios institucijos	Stebėsenos procesas (kaip vyks stebėseną dėl priemonės įgyvendinimo progreso)	Duomenų šaltiniai
7.	Užtikrinti fizinės aplinkos (viešųjų erdvių, visuomeninių pastatų, būstų), transporto, infrastruktūros, paslaugų prieinamumą žmonėms, turintiems negalią	Plėtoti kompleksinę socialinės integracijos sistemą neįgaliesiems.	VB	2023–2030	Fizinės infrastruktūros prieinamumo lygmens indeksas (proc.)	47,04 (2021)	50	70	SADM, NRD Dalyvaujančios – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija SAM, ŠMSM, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija	Renkamos ir analizuojamos ataskaitos	Ataskaitos
8.	Užtikrinti informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymą neįgalųjų poreikiams	Plėtoti kompleksinę socialinės integracijos sistemą, įskaitant informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymą asmenims (vaikams), turintiems negalią, plėtoti asmenų, turinčių negalią poreikius atitinkančią aplinką visose gyvenimo srityse.	VB	2023–2030	Informacijos pritaikymo neįgalųjų poreikiams indeksas (proc.)	11,27 (2021)	25	50	SADM, NRD Dalyvaujančios – Informacinės visuomenės plėtros komitetas, VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, ŠMSM, Kultūros ministerija, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba	Renkamos ir analizuojamos ataskaitos	Ataskaitos
9.	Organizuoti asmeninės pagalbos teikimą pagal nustatytą poreikį	Gerinti paslaugų ir pagalbos prieinamumą įvairiapusių raidos sutrikimą turintiems vaikams.	VB	2023–2030	Vaikų su negalia, kuriems suteiktos asmeninio asistento paslaugos, dalis nuo visų asmenų, gavusių asmeninio asistento paslaugas skaičiaus (proc.)	4,4 (2021)	7	9	NRD	Renkamos ir analizuojamos ataskaitos	Ataskaitos
10.	Tikslinių kompensacijų mokėjimas specialiųjų poreikių tenkinimui	Užtikrinti paramą asmenims, turintiems negalią, kuriems nustatyti specialieji nuolatinės priežiūros (pagalbos) ir specialieji nuolatinės slaugos poreikiai, apimant ir vaikus.	VB	2023–2030	Tikslinių kompensacijų gavėjų (vaikų) dalis nuo visų negalią turinčių vaikų skaičiaus (proc.)	58 (2021)	58	58	Savivaldybės	Renkamos ir analizuojamos ataskaitos	Ataskaitos

Eil. nr.	Priemonė	Priemonės tikslas ir turinys (aprašymas)	Priemonės finansavimo šaltinis	Įgyvendinimo laikotarpis	Rodiklio pavadinimas	Pradinis rodiklis	Siekiami kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2025 m.	Siekiamai kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai iki 2030 m.	Įgyvendinančioji institucija, dalyvaujančios institucijos	Stebėsenos procesas (kaip vyks stebėseną dėl priemonės įgyvendinimo progreso)	Duomenų šaltiniai	
Globojami (rūpinami) vaikai												
11.	Globos (rūpybos) išmokos padidinimas	<p>Padidinti ir pagal amžių ir poreikius diferencijuoti globojamiems (rūpinamiems) vaikams mokamą globos (rūpybos) išmoką, siekiant užtikrinti be tėvų globos likusių vaikų būtinuosius poreikius maistui, aprangai, sveikatos priežiūrai, formaliam ir neformaliai ugdymui, poilsiui ir kt.</p> <p>Vaikui, kuriam globa (rūpyba) nustatyta šeimoje, šeimynoje, globos centre ar vaikų globos institucijoje, jo globos (rūpybos) laikotarpiu skiriama ir mokama globos (rūpybos) išmoka:</p> <p>1) vaikui iki 6 m. – 5,2 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoka per mėnesį;</p> <p>2) vaikui nuo 6 iki 12 m. – 6 bazinių socialinių išmokų dydžio išmoka per mėnesį;</p> <p>3) vaikui nuo 12 iki 18 m. arba iki nepilnametis pripažįstamas emancipuotu ar sudaro santuoką – 6,5 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoka per mėnesį;</p> <p>4) vaikui, kuriam nustatytas neįgalumo lygis, neatsižvelgiant į jo amžių, – 6,5 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoka per mėnesį.</p>	VB	2023–2030	Globos (rūpybos) išmokos vidutinis dydis	160 EUR (2021)	365,8 EUR	483,8 EUR	SADM	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir Socialinės paramos šeimai informacinė sistema (toliau – SPIS)	
12.	Profesionalios globos plėtros užtikrinimas	<i>2022-2023 m. planuojama parengti reikalingus teisės aktų pakeitimus, skirtus įtvirtinti nuolatinius globotojus, kurie globotų (rūpintų) tam tikras vaikų grupes, priskirtinas prie labiausiai pažeidžiamų vaikų grupių (pvz., vaikai, turintys negalią, vaikai su aukštos rizikos elgesiu ir pan.). Išsamus priemonės aprašymas bus patikslintas, įvertinus kitų reikalingų atlikti veiksmų turinį.</i>	<i>Bus patikslinta.</i>						SADM	Dalyvaujančios institucijos – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VVTAĮT)	Bus renkama informacija apie vaikų skaičių pagal skirtingas globos (rūpybos) formas. Taip pat, bus siekiama vertinti ir kitus parametrus, pvz., negalią, vaikų amžių, lytį, kt.	SPIS

13.	Plėtoti ir stiprinti globos centrų veiklą, plėtoti palydimąją paslaugą jauniems žmonėms, pradedantiems savarankišką gyvenimą	Pagal šią priemonę bus vykdomas paslaugų, skatinančių ir efektyviai palaikančių globą (rūpybą) šeimos aplinkoje, vystymas, siekiant kad kuo daugiau vaikų ir jaunų žmonių būtų globojami (rūpinami) šeimos aplinkoje, išvengiant institucionalizacijos ir antrinių žalo vaiko vystymuisi ir adaptacijai visuomenėje. Mokslinių tyrimų rezultatai, užsienio šalių ir Lietuvos patirtys rodo, jog vaikai iš šeimų, patiriančių socialinę riziką, ilgalaikių krizių, patyrę įvairaus rūšių smurtą ir emocinę deprivaciją, nesaugiai prisirišę, turės elgesio ir emocijų ypatumų, kuriuos norint pakeisti į adaptyvų elgesį, globėjams (rūpintojams) reikalingos specifinės žinios, kompetencijos, specializuoti mokymai, supervizijos, intervizijos, specializuotas atvejų koordinavimas – numatoma teisės aktuose imperatyviai numatyti globėjams keliamus asmeninio ugdymosi reikalavimus. Manytina, kad globos centrų stiprinimo priemonė gali prisidėti ir prie užtikrinimo, kad vaikai bus laikinai apgyvendinami, globojami (rūpinami) šeimoje ir kad bus užkirstas kelias vaikų globos (rūpybos) šeimoje nutrūkimui, taip pat įvertinus budinčių globotojų, globėjų (rūpintojų) ir kartu gyvenančių jų šeimos narių, individualius poreikius, kylančius dėl budinčio globotojo, globėjo (rūpintojo) veiklos, bus suteiktos juos atliepančios paslaugos. Numatomi problemų sprendiniai: specialistų kompetencijos kėlimas, finansavimo didinimo skatinimas per savivaldybes ir valstybiniu lygmeniu, tinklaveikla, visuomenės švietimas ir viešieji ryšiai. Taip pat, bus plėtojamos palydimosios paslaugos, siekiant užtikrinti reikiamos pagalbos teikimą jauniems žmonėms, kuriems buvo nustatyta institucinė socialinė globa, kad jie taptų savarankiški ir atsakingi Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie gebėtų kurti pozityvų prierašumo ryšį, kurti savo šeimas ir tinkamai auginti vaikus.	2021–2027 metų ES fondų investicijų programos lėšos	2023–2029	Palydimąsias paslaugas gavusių jaunuolių dalis nuo visų globos sistemą paliekančių jaunuolių, proc.	8 (2020)	25	80	SADM	Renkama informacija iš savivaldybių, atliekamos projekto dalyvių apklausos.	Savivaldybių teikiamos ataskaitos, apklausų duomenys
				Budinčių globotojų prižiūrimų vaikų dalis nuo visų globojamų vaikų, proc.	4 (2020)	4	7				
				Institucinės globos pertvarkos tikslinių grupių asmenų, palankiai vertinančių gaunamų paslaugų kokybę, dalis, proc.	90,8 (2020)	-	95 (2029)				
				Prižiūrimų, globojamų (rūpinamų) vaikų, gavusių globos centro paslaugas, skaičius	4800 (2022)	5093	5200				

Vaikai, pasižymintys aukštos rizikos elgesiu (turintys elgesio problemų)

14.	Vykdyti Ankstyvosios intervencijos programą	Tikslas – mažinti alkoholio ir narkotikų vartojimą bei suteikti ankstyvosios intervencijos paslaugas 14-21 metų jauniems asmenims. Ši programa, yra viena iš pagalbos priemonių jauniems asmenims, eksperimentuojantiems ar nereguliariai vartojantiems alkoholį ir / ar narkotikus (išskyrus tabaką).	Finansuojama iš VB specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams valstybinės visuomenės sveikatos	2023–2030	14–21 m. jaunų asmenų, baigusių Ankstyvosios intervencijos programos užsiėmimus, dalis nuo visų pradėjusių lankyti	-	85		Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas (toliau – NTAKD)	NTAKD vykdo teikiamų paslaugų stebėseną	NTAKD
									Dalyvaujančios institucijos – SAM, Higienos		

			priežiūros funkcijoms vykdyti		užsiėmimus, skaičiaus (proc.)				institutas, visuomenės sveikatos biurai		
15.	Užtikrinti Multidimensinės šeimos terapijos programos (MDFT programos) tvarumą	2020 m. buvo pradėta diegti Multidimensinę šeimos terapijos programa (toliau – MDFT programa), kaip viena iš galimybių spręsti nepakankamą kokybiškos pagalbos vaikams ir jauniems žmonėms, kuriems būdingos elgesio problemos, prieinamumą ir pasiūlą. MDFT programa – tai įrodymais grįsta, į šeimą orientuota, struktūruota programa, sukurta Jungtinėse Amerikos Valstijose, per pastarąjį dešimtmetį pradėta taikyti ir Europoje. Ji svarbi tuo, jog dirbama ne tik su vaiku ar jaunu žmogumi, bet ir jo artima aplinka, kuri turi reikšmingą poveikį vaiko ar jauno žmogaus elgesiui. Lietuvoje MDFT programa taikoma darbe su 11-17 metų vaikais ir jaunais žmonėmis. Jos pagalba siekiama visiškai pakeisti ar bent sumažinti probleminį elgesį, spręsti susijusias šeimos problemas, pagerinti vaiko ar jauno žmogaus gyvenimą šeimoje, mokykloje ar darbe bei kaimynystėje ir skatinti vaiko ar jauno žmogaus amžiui tinkančius laisvalaikio leidimo užsiėmimus ir sveikus santykius su bendraamžiais. Sukurtos 3 MDFT komandos, kurios veikia Vilniaus, Kauno, Klaipėdos savivaldybėse, tačiau kadangi paslauga yra mobili, taip pat yra teikiamos paslaugos vaikams ir šeimoms, gyvenančioms 100 km aplink nurodytas savivaldybes.	VB	2023–2030	MDFT programos paslaugas gavusių vaikų skaičius	56 (per 2021-2022)	90	120	SADM Dalyvaujančios institucijos – VVTAĮT	Renkami statistiniai duomenys, kiek sėkmės atvejų per metus pavyko pasiekti kiekvienai MDFT komandai. Bus siekiama rinkti duomenis pagal vaikų lytį, amžių, gyvenamąją vietą (miestas/kaimas), kt.	MDFT komandų pateikta informacija
16.	Plėtoti nepilnamečių nuteistųjų neigiamas pasekmes prognozuojančių sunkumų ir stiprybių vertinimo galimybes	Sukurti elektroninį rizikos ir atsako į intervencijas artimiausioje ateityje vertinimo: paauglių versijos (START:AV) instrumentą.	2014-2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšomis finansuojamos programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ tiesioginio finansavimo projekto „Lietuvos bausmių vykdymo sistemos kokybės gerinimas“ lėšos	2023–2024	Sukurtas ir įdiegtas rizikos vertinimo metodikos START:AV elektroninis įrankis	0	1	-	Lietuvos kalėjimų tarnyba Dalyvaujančios institucijos – Lietuvos probacijos tarnyba	Projekto „Lietuvos bausmių vykdymo sistemos kokybės gerinimas“ stebėseną vykdo Centrinė projektų valdymo agentūra (toliau – CPVA)	Centrinei projektų valdymo agentūrai bus pateikiama tiekėjo rengta ir Lietuvos kalėjimų tarnybos atstovo pasirašyta Mokymų etapo ir Bandomosios eksploatacijos galutinė paslaugų teikimo ataskaita

Vaikai, patiriantys socialinę riziką (iš šeimų, gyvenančių nepalankiomis sąlygomis)											
17.	Parama mokinio reikmenims įsigyti	Šios priemonės tikslas – užtikrinti finansinę paramą nepasiturinčioms šeimoms, auginančioms mokyklinio amžiaus vaikus, prasidedant mokslo metams. Mokiniai turi teisę į paramą mokinio reikmenims įsigyti, jeigu vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio.	VB	2023–2030 (tęstinė priemonė)	Paramos mokinio reikmenims įsigyti dydis	80 EUR (2021)	124 EUR	164 EUR	SADM Dalyvaujančios institucijos – ŠMSM, savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir SPIS
18.	Mokinių nemokamas maitinimas, vertinant šeimos pajamas	Šios priemonės tikslas – užtikrinti šilto maisto teikimą mokiniams iš nepasiturinčių šeimų, ugdyti sveikos mitybos įpročius. Mokiniai iš nepasiturinčių šeimų turi teisę į nemokamus pietus, maitinimą mokyklų organizuojamose vasaros poilsio stovyklose, jeigu vidutinės pajamos vienam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio.	VB	2023–2030 (tęstinė priemonė)	Nemokamą maitinimą gaunančių mokinių iš nepasiturinčių šeimų dalis nuo visų mokinių	9,5 proc. (2021)	12,0 proc.	15,0 proc.	SADM Dalyvaujančios institucijos – ŠMSM, savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir SPIS
19.	Ikimokyklinio (įskaitant privalomąjį) ir priešmokyklinio ugdymo užtikrinimas socialinę atskirtį, skurdą ar socialines rizikas, dėl kurių kyla grėsmė patirti socialinę atskirtį, patiriantiems vaikams (Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimas bei tėvų (globėjų) ir ugdymo įstaigų vykdančių ikimokyklinio ir/ar priešmokyklinio ugdymo programas personalo neformalus švietimas)	ES lėšomis bus padengtos vaikų, kurie yra ugdomi pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programas (įskaitant ir privalomąjį ikimokyklinį ugdymą) ir auga socialinę riziką patiriančiose šeimose, ugdymo išlaidos (įskaitant neformalųjį vaikų švietimą, ugdymo priemones, maitinimą ir transporto išlaidas), tokiu būdu maksimaliai užtikrinant ankstyvą vaiko įtrauktį į švietimo sistemą.	Bendrojo finansavimo lėšos	2023–2030	Socialinę riziką patiriančiose šeimose gyvenančių vaikų (nuo gimimo iki privalomo priešmokyklinio ugdymo), kuriems skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo programose, skaičius Vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, kurie yra ugdomi pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programas ne trumpiau kaip 6 mėn., dalis (proc.)	413 (2021-09-01) 512 (2022-01-20) -	1300 80 proc. nuo 3050	Ne mažiau kaip 2000 100 proc.	ŠMSM Dalyvaujančios institucijos – SADM, savivaldybės	Stebėseną vykdoma vertinant duomenis informacinėse sistemose (kas pusmetį tikrinama informacija atitinkamose informacinėse sistemose)	SPIS, ŠVIS
20.	Užtikrinti socialinę priežiūrą šeimoms	Paslaugos, teikiamos sunkumų patiriančiai šeimai, turinčiai vaikų (krizė, socialinių įgūdžių	VB	2023–2030	Šeimų ir jose augančių vaikų,	10 530 šeimų / 17	12 500 šeimų / 20	13 000 šeimų / 21 000 vaikų	SADM	Stebėseną vykdoma renkant duomenis iš	Savivaldybių teikiami

		stoka, priklausomybės, smurtas, vaikų nepriežiūra ir pan.), siekiant ją įgalinti savarankiškai rūpintis savo vaikais ir tinkamai juos prižiūrėti, savarankiškai spręsti problemas, užtikrinti emocinę ir psichologinę gerovę, palaikyti glaudesnę santykį su socialine aplinka, stiprinti šeimos narių gebėjimus prižiūrėti, pozityviai auklėti ir ugdyti vaikus nuo gimimo, padėti šeimai sukurti vaikų raidai palankią aplinką ir išvengti socialinės atskirties. Šeimų, auginančių mažamečius vaikus, vaikus, turinčius negalią, šeimų, besilaukiančių vaikų, socialinės priežiūros stipinimas, siekiant iš anksto užkirsti kelią krizinėms situacijoms šiose šeimose ir mažinti socialinę vaikų atskirtį (individualios priežiūros darbuotojų teikiama pagalba šeimoms, auginančioms vaiką (-us) iki vienerių metų amžiaus arba vaiką (-us) iki trejų metų amžiaus, turintį (-čius) raidos sutrikimų).			gavusių paslaugas, skaičius	622 vaikai (2022 m.)	000 vaikų		Dalyvaujančios institucijos – savivaldybės	savivaldybių.	duomenys	
					Savivaldybėse įsteigtų individualios priežiūros darbuotojų, teikiančių socialinę priežiūrą šeimoms su vaikais iki 36 mėn., pareigybių skaičius (vienetai)	101 (2022 m.)	500	500				
21.	Parama būstui išsinuomoti (nuomojant socialinį būstą)	Šios priemonės tikslas – palankesnių socialinio būsto nuomos sąlygų sudarymas tėvams, vieniems auginantiems vaikus. Savivaldybių taryboms apsisprendus, socialinis būstas tėvams, vieniems auginantiems vaikus, galėtų būti nuomojamas ne eilės tvarka.	Savivaldybės biudžeto lėšos Europos socialinio fondas	2023–2030	Asmenų (šeimų), gavusių paramą būstui išsinuomoti, skaičiaus padidėjimas, palyginti su 2020 m. (proc.)	0	Ne mažiau kaip 24 proc.	Ne mažiau kaip 24 proc.	SADM Dalyvaujančios institucijos – savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas.	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir SPIS	
22.	Parama būstui įsigyti (teikiant subsidijas valstybės iš dalies kompensuojamo būsto kredito daliai apmokėti)	Šios priemonės tikslas – paramos būstui įsigyti adekvatumo nepasiturintiems gyventojams didinimas. Siekama padidinti subsidijų, teikiamų būsto kredito daliai apmokėti, dydžiai nuo 15 iki 30 proc. (vietoj 10 ir 20 proc.), atsižvelgiant į šeimoje auginamų vaikų skaičių ar priklausymą konkrečiai tikslinei grupei (pvz., šeima, auginanti vaiką, turintį negalią).	VB	2023–2030	Asmenų (šeimų), gavusių paramą būstui išsinuomoti, skaičiaus padidėjimas, palyginti su 2020 m. (proc.)	0	Ne mažiau kaip 24 proc.	Ne mažiau kaip 24 proc.	SADM Dalyvaujančios institucijos – savivaldybės, kredito įstaigos	Statistinės informacijos vertinimas	Kredito įstaigų statistinės ataskaitos ir SPIS	
Vaikai migracijoje / migrantų kilmės / tautinių mažumų vaikai												
23.	Plėtoti tautinių mažumų vaikų ir jaunimo tautinio tapatumo puoselėjimą	Organizuoti ir palaikyti sekmadieninių mokyklų veiklą, siekiant vaikų tapatumo išsaugojimo, socialinės integracijos.	VB	2023	Tautinių mažumų vaikų ir jaunimo, dalyvavusių sekmadieninių mokyklų ugdymo veiklose, skaičius	300 (2021)	700	-	Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – TMD)	TMD vykdys tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų veiklos monitoringą. Renkama informacija apie veiklose dalyvaujančių vaikų skaičių	Vykdomas monitoringas parengiant veiklos ataskaitą ir įvertinant, ar numatytas rodiklis yra pasiektas	
24.	Skatinti romų sociokultūrinę integraciją	Organizuoti romų vaikų popamokinį užimtumą, vasaros stovyklas.	VB	2023	Romų vaikų, dalyvavusių stovyklose, skaičius	80 (2021)	150	-	TMD (veiklą įgyvendina VšĮ Romų visuomenės centras)	Stebėseną vykdys TMD. Bus dalyvaujama arba renkamos veiklos ataskaitos. Renkama	Vertinamos ataskaitos apie vykdytas veiklas.	

										informacija apie dalyvaujančių asmenų skaičių	
25.	Užtikrinti vaikų, esančių migracijoje, imunoprofilaktiką	Tikslas – užtikrinti planinių skiepų prieinamumą vaikams esantiems migracijoje. Vaikai bus skiepijami pagal individualų grafiką šeimos gydytojo (arba vaikų ligų gydytojo) sprendimu.	VB	2023–2030	Esančių migracijoje vaikų ataskaitiniais metais dalyvavusių imunoprofilaktikos programose, skaičius	Pagal poreikį	Pagal poreikį	Pagal poreikį	VLK Dalyvaujančios institucijos – asmens sveikatos priežiūros įstaigos teikiančios sveikatos priežiūros paslaugas vaikams esantiems migracijoje	Vertinami duomenys apie ataskaitiniais metais paskiepytus migrantų vaikus	Valstybės duomenų valdysenos informacinė sistema (duomenys gaunami iš Valstybės duomenų agentūros)
26.	Plėtoti pagalbos priemonės vaikams migracijoje/migrantų kilmės	Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva paskutiniiais metais susidūrė su naujais iššūkiais, kurios padidino ir nelydimų nepilnamečių, bei bendrai, vaikų migracijoje skaičių šalyje, bus siekiama kurti ir plėtoti priemones, skirtas užtikrinti šių vaikų teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą ir apsaugą, skatinti socialinę integraciją, kt. Planuojama, kad priemonė apims nelegalioje migracijoje esančius vaikus, Ukrainos vaikus, bėgančius nuo Rusijos sukkelto karo prieš Ukrainą.	<i>Priemonės turinys, siektini rodikliai bus patikslinti parengus priemonės turinį.</i>						SADM Dalyvauja Jungtinių Tautų vaikų fondo Europos ir Vidurio Azijos regioninis biuras	<i>Informacija bus patikslinta.</i>	

Kitos priemonės (apimanti visas vaikų grupes)

27.	Teikti finansinę paramą šeimoms, auginančioms vaikus (išmoka vaikui)	Kiekvienam vaikui nuo gimimo dienos iki 18 m. arba iki nepilnametis vaikas pripažįstamas emancipuotu ar sudaro santuoką ir emancipuotam ar susituokusiam nepilnamečiam vaikui arba vyresniam kaip 18 m. asmeniui, jeigu jie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, bet ne ilgiau, iki jiems sukaks 23 metai, skiriama ir mokama 1,75 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoka per mėnesį.	VB	2023–2030	Išmokos vaikui dydis	70 EUR (2021)	108,5 EUR	143,5 EUR	SADM Dalyvaujančios institucijos – savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir SPIS –
28.	Teikti papildomą finansinę paramą nepasiturinčioms ir gausioms šeimoms bei neįgaliems vaikams	Papildomai išmoka vaikui (1,03 bazinės socialinės išmokos dydžio) nuo gimimo dienos iki 18 m. arba iki nepilnametis vaikas pripažįstamas emancipuotu ar sudaro santuoką ir vyresniam kaip 18 m. asmeniui, jeigu jis mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, bet ne ilgiau, iki jam sukaks 23 metai, skiriama ir mokama už tą patį vaiką pagal vieną iš šių punktų: 1) Kiekvienam auginamam (globojamam) vaikui iš nepasiturinčių šeimų, auginančių (globojančių) vieną ar du vaikus, jeigu vidutinės pajamos vienam asmeniui per mėnesį yra mažesnės negu 2 valstybės remiamų pajamų dydžiai. 2) Kiekvienam auginamam (globojamam) vaikui iš gausių šeimų, auginančių	VB	2023–2030	Papildomos išmokos vaikui dydis	41,20 EUR (2021)	63,86 EUR	84,46 EUR	SADM Dalyvaujančios institucijos – savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir SPIS –

		(globojančių) tris ir daugiau vaikų, nevertinant pajamų. 3) Kiekvienam vaikui, turinčiam negalią, nevertinant pajamų.									
29.	Mokinių (priešmokyklinukų ir pradinukų) nemokamas maitinimas, nevertinant šeimos pajamų	Šios priemonės tikslas – mažinti socialinę atskirtį ir diferenciaciją tarp atskirų mokinių grupių bei sudaryti sąlygas sveikos mitybos ugdymo procese dalyvauti didesniai mokinių skaičiui. Siekiama tobulinti mokinių nemokamo maitinimo teisinį reguliavimą – nemokamus pietus mokykloje, nevertinant pajamų, skirti ne tik priešmokyklinukams, pirmokams ir antrokams, bet ir mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą trečioje ar ketvirtoje klasėje.	VB	2023–2030	Nemokamą maitinimą gaunančių mokinių, nevertinant pajamų, dalis nuo visų mokinių	24 proc. (2021)	Ne mažiau 40 proc.	Ne mažiau 40 proc.	SADM Dalyvaujančios institucijos – ŠMSM, savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių ir ŠMSM statistinės ataskaitos ir SPIS
30.	Plėtoti sveiką gyvenimą ir stiprinti mokinių sveikatos įgūdžius ugdymo įstaigose	Priemonės tikslas – saugoti ir stiprinti mokinių sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais, pagalbos mokiniui specialistais, mokyklos vaiko gerovės komisija. Priemonę vykdo savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros biudžetinė įstaiga – savivaldybės visuomenės sveikatos biuras arba kitos savivaldybės Biuras, teikiantis visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas pagal savivaldybių bendradarbiavimo sutartį.	VB	2023–2030	Kiekvienam mokiniui užtikrinama paslauga ugdymo įstaigoje	Kiekvienam mokiniui užtikrinama paslauga ugdymo įstaigoje	Kiekvienam mokiniui užtikrinama paslauga ugdymo įstaigoje	Kiekvienam mokiniui užtikrinama paslauga ugdymo įstaigoje	Savivaldybės Dalyvaujančios institucijos – SAM	Kasmet savivaldybės teikia ataskaitą apie priemonių įgyvendinimą	Valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų vykdymo veiklos prioritetų įgyvendinimo ataskaitų analizė
31.	Adaptuoto ir išplėsto Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (toliau – JPSPP) teikimo modelio įdiegimas	Pagrindinis tikslas - teikti jaunimui (14–29 m.) palankias, konfidencialias paslaugas, padedančias stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos gyvensenos įpročius, sumažinti jaunų žmonių sergamumą bei tikslingai spręsti jaunimui susirūpinimą keliančias problemas.	2014-2021 metų Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programa „Sveikata“ lėšos	2023	Savivaldybių skaičius, kuriose teikiamos JPSPP	12	24	-	SAM Dalyvaujančios institucijos – Lietuvos viešosios institucijos ir visuomenės sveikatos biurai, Higienos institutas, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas (toliau – LSMU)	LSMU atliks modelio efektyvumo vertinimą. Nustatyti vertinimo rodikliai, parengtos anketos pagal JPSPP diegime dalyvaujančias savivaldybes ir pagal taikomus algoritmus. JPSPP koordinatoriai renka anketinius duomenis iš paslaugas gaunančių asmenų savivaldybėse.	Surenkami statistiniai duomenys apie projekte dalyvaujančias savivaldybes iš laisvai prieinamų nacionalinių sveikatos rodiklių duomenų bazių, HBSC (angl. <i>Health Behaviour in School-aged Children</i>) tyrimo duomenys. Bus analizuojami surinkti kiekybiniai ir kokybiniai savivaldybių duomenys bei

											parengta projekto efektyvumo vertinimo ataskaita.
32.	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio sukūrimas ir įgyvendinimas	Pagrindinis tikslas – teikti į šeimą, turinčią rizikos veiksnių, kuri laukiasi kūdikio ir iki vaikui sukaks 2 metai, orientuotą priežiūrą, įgalinti šeimas priimti sprendimus ir juos palaikyti. Sukurtas paslaugų teikimo modelis, parengta mokymų programa ir apmokyti slaugos ir akušerijos specialistus teikti ankstyvasias intervencijas besilaukiančioms šeimoms ir iki vaikui sukaks 2 metai.	2014-2021 metų Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programa „Sveikata“ lėšos	2023–2024	Savivaldybių skaičius, kuriose suteiktos paslaugos šeimoms Šeimų, gavusių paslaugas, skaičius	-	12 savivaldybių Ne mažiau nei 325 šeimos	-	SAM Dalyvaujančios institucijos – pirminės sveikatos priežiūros centrai, savivaldybių administracijos, LSMU	Priemonės įgyvendinimą koordinuoja ir kontroliuoja SAM ir CPVA, bus stebimas rodiklių pasiekimas bei numatytų veiklų vykdymas.	Specialistai, teikiantys šeimų lankymo paslaugas, nuolat dalyvaus supervizijose, kurias teiks LSMU, taip bus užtikrintas atgalinis ryšys bei paslaugų kokybė. Taip pat bus atliekamas šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio efektyvumo vertinimas.
33.	Profilaktinių vaikų ir pilnamečių mokinių, ugdomų pagal bendrojo ugdymo programas, sveikatos patikrinimų vykdymas	Priemonės tikslas – išaiškinti ir koreguoti rizikos sveikatai veiksnius, nustatyti, ar tikrinamo asmens sveikatos būklė atitinka jo augimo ir brendimo pagal amžių ir lytį normatyvus ir kt. Asmens sveikatos priežiūros įstaigose periodiškai yra atliekamas vaikų profilaktinis sveikatos patikrinimas, kurio metu vertinama bendra sveikatos būklė, fizinė būklė, matuojamas ir įvertinamas vaiko ūgis svoris, kraujospūdis, patikrinama klausa, rega, atramos judamasis aparatas, įvertinama dantų būklė (sąkandis).	Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšos	2023–2030	Profilaktinis vaikų (7–17 m.), ugdomų pagal bendrojo ugdymo programas, sveikatos patikrinimas užpildant elektroninę statistinės apskaitos formą Nr. E-027-1 „Mokinio sveikatos pažymėjimas“ (proc.)	84,6 (2022 m.)	90	93	SAM Dalyvaujančios institucijos – visos asmens sveikatos priežiūros įstaigos, atliekančios vaikų ir pilnamečių mokinių, ugdomų pagal bendrojo ugdymo programas profilaktinius sveikatos patikrinimus	statistinės informacijos vertinimas	Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema
34.	Remti nevyriausybinių organizacijų projektus, skirtus tėvystės įgūdžiams ugdyti ir tėvams konsultuoti, siekiant,	Šia priemone sudaroma galimybė tėvams, kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, auginantiems vaikus, gauti nemokamą konsultacinę pagalbą telefonu pozityvios tėvystės klausimais, vaikų auklėjimo, nesmurtinio vaikų drausminimo, kitais klausimais.	VB	2023–2025	Atsilieptų skambučių skaičius nuo visų gautų skambučių (proc.)	43	43	43	SADM	Statistinės informacijos vertinimas	Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir

	kad tėvystės įgūdžių ugdymas būtų prieinamas visiems tėvams										darbo ministerijos (toliau–SPPD) teikiamos ataskaitos
35.	Vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugos plėtra visose šalies savivaldybėse	Šia priemone siekiama skatinti ir plėsti dienos socialinę priežiūrą vaikams ir šeimoms teikiančių socialinių paslaugų įstaigų savivaldybėse veiklą, skiriant lėšų savivaldybėms akredituotai vaikų dienos socialinei priežiūrai organizuoti, teikti ir administruoti.	VB	2023–2026	Socialinę riziką patiriančių vaikų, lankančių vaikų dienos centrus, dalis nuo bendro vaikų skaičiaus (proc.)	30	30	-	SADM, SPPD Dalyvaujančios institucijos – savivaldybės	Statistinės informacijos vertinimas	Savivaldybių statistinės ataskaitos ir SPIS
36.	Didinti valstybinio socialinio draudimo sistemos išmokų adekvatumą	Parengti ir priimti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, siekiant kompleksiskai peržiūrėti Ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokas, taip pat artinti šių išmokų minimalius dydžius prie minimalių vartojimo poreikių dydžio.	Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas	Informacija bus patikslinta.							
37.	Stiprinti gyventojų psichikos sveikatą bei plėtoti psichoaktyviųjų medžiagų ir kitų priklausomybę sukeliančių veiksmų kontrolę ir vartojimo prevenciją	Skatinti sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veiklas ir stiprinti psichologinį (emocinį) visuomenės atsparumą	VB	2023–2030	Lietuvos gyventojų, nurodžiusių, kad sėkmingai metė rūkyti, dalis nuo mėginusių mesti rūkyti (procentais)	38,4	41,7	46	NTAKD	NTAKD renkama informacija	NTAKD renkama informacija
					Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui (litrais, absoliutaus (100 %) alkoholio), per metus	11,4	10,4	9,4	NTAKD		
					Nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo mirusių asmenų skaičius 100 tūkst. gyventojų	2,9	2,74	2,6	NTAKD		
38.	Stiprinti vaikų ir jaunų žmonių apsaugą nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo	Plėtoti ir didinti mokslo įrodymais grįstų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos, ankstyvosios intervencijos priemonių įvairovę, pasiūlą, aprėptį ir prieinamumą	VB	2023–2025	Interneto svetainių www.askritiskas.lt, www.nerukysiu.lt, www.kaveikiava	-	60 000	-	NTAKD	NTAKD renkama informacija	NTAKD renkama informacija

				<p>ikai.lt lankytojų skaičius</p> <p>Savivaldybių, kurių administracijų valstybės tarnautojai ir darbuotojai patobulino kompetencijas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės užtikrinimo srityje, dalis (proc.)</p> <p>Masinių renginių, kurių lankytojai informuoti saugios elgsenos, susijusios su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu klausimais, skaičius</p> <p>Parengtų ir atnaujintų metodinių priemonių, skirtų specialistams, dirbantiems su skirtingomis tikslinėmis grupėmis psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje, skaičius</p>	60					
					1					